

QVADERNS D'ESTVDI

ANY IV. VOL. II. NÚM. I

FEBRER 1919

LA PEDAGOGIA EXPERIMENTAL DE MEUMANN ⁽¹⁾

LA PEDAGOGIA EXPERIMENTAL I LA DIDÀCTICA. — L'EXPERIMENT DIDÀCTIC. — FONAMENTACIÓ EXPERIMENTAL DE L'ENSENYAMENT INTUÏTIU: DOCTRINES DE PESTALOZZI, FRÖBEL, HERBART. — LA INVESTIGACIÓ EXPERIMENTAL I LA INTUÏCIÓ.

La *pedagogia experimental i la didàctica*. — De la Pedagogia general, ciència fonamental per a l'activitat educadora, es separa des de fa molt temps la *didàctica* com a teoria especial de l'ensenyament. Alguns pedagogs, entre ells Willmann, han comprès sota el nom de didàctica tota la Pedagogia. Jo prefereixo el primer concepte de la didàctica, i dic que és la *fonamentació científica de l'ensenyament en el sentit més estricte*. La didàctica experimental és, doncs, aquella part de la pedagogia experimental que tracta de construir per mitjà d'experiments els mètodes d'ensenyament. És evident que tot ensenyament suposa un treball d'educació, i llavors nosaltres solament com a una abstracció podem parlar del mer ensenyament, però aquesta

(1) Quarta i última lectura donada a l'Escola d'Istiu de 1918 per Modest Bargalló.

abstracció que els herbartians tractaren d'evitar amb el concepte d'«ensenyament educatiu» és completament necessària. Es pot, molt bé, jutjar la importància moral i educativa de l'ensenyament sense mesclar-se amb la qüestió pròpia de l'ensenyament, que com a tal solament es pot jutjar fent abstracció dels fins ètics, tenint en compte solament els resultats intel·lectuals. L'ensenyament serveix en primera línia per adquirir coneixements i formar la capacitat intel·lectual i pràctica. Solament en segon terme té d'ésser dirigit l'ensenyament a fins ètics.

En aquesta conferència ens proposem *exposar científicament els problemes de l'ensenyament per mitjà de la pedagogia experimental*.

En l'ensenyament podem distingir:

1) L'activitat del mestre i el sistema de normes metòdiques que necessita: és la que anomenem *metòdica de l'ensenyament*.

2) La conducta del nen en l'ensenyament i el sistema de normes que poden guiar-la. En aquesta part de la didàctica experimental parlo de la investigació de les condicions del treball o de la fonamentació científica de la *teoria del treball* de l'alumne.

3) Els mitjans d'ensenyament, la fonamentació científica de l'elecció i maneig d'aquests mitjans, la organització de l'ensenyament i de l'escola en particular. Ja hem dit abans que aquest treball no es té de separar de l'estudi del nen, perquè totes les mesures didàctiques es consideren com a influències sobre el nen.

A la pedagogia experimental li són donats ja els fins de l'ensenyament, adés per mitjà de la lògica, adés per les influències secundàries, com la societat i ideals d'educació. *Però la pedagogia experimental també pot pendre part en aquests factors, examinant la seva conformitat amb els diversos períodes del desenvolupament espiritual del nen*, i perquè les matèries i mitjans d'ensenyament compleixin les exigències necessàries.

L'*experiment didàctic* no pot ésser sinó l'*experiment pedagògic* aplicat a qüestions de l'ensenyament.

De les tres qüestions abans anomenades de la didàctica, pot ésser considerat el treball del nen en les distintes matèries d'ensenyament com un objecte de la investigació experimental. En aquest punt la didàctica experimental es presenta com una prolongació dels nostres experiments en l'anàlisi general del treball del nen i en l'aplicació d'aquest treball a les matèries d'ensenyament. I per ço la didàctica experimental s'haurà de cuidar, en primer lloc, d'analitzar el treball del nen en les distintes disciplines escolars, i de trobar les condicions sota les quals el nen assoleix amb regularitat i èxit els fins escolars proclamats, ço és: s'haurà de cuidar tant del seu desenvolupament general i disposicions individuals, com dels fins especials de l'Escola. Pel caràcter d'aquest treball, és la didàctica experimental un anàlisi, una tècnica i economia del treball escolar propi dels nens, i la seva pràctica és l'experiment psico-pedagògic.

L'Escola tracta, a més, d'assolir els seus fins determinats per la pedagogia tradicional, també en part per un pla d'ensenyament per mitjà de certs mètodes. Si ara la didàctica experimental aspira a una solució experimental en l'ensenyament de la lectura, escriptura, càlcul i altres disciplines, per a acomplir els fins de l'Escola, té de determinar la valor dels mètodes usats en aquests ensenyaments.

Per consegüent, nosaltres hem d'investigar experimentalment la influència d'aquests mètodes sobre el treball del nen, amb la intenció d'examinar la seva conveniència; i això tant en el sentit d'aconseguir amb aquests mètodes els fins instructius (p. ex.: escriure correctament, llegir ràpidament) com en el sentit que nosaltres vegem com el nen treballant amb ells obté el seu propòsit. La conveniència d'un mètode d'ensenyament no la determina solament l'haver aconseguit el fi, sinó que la determina principalment la manera com ha estat aconseguit. Aquest *com* porta diverses consideracions didàctiques.

1) No és indiferent que solament s'aconsegueixi el fi ma-

terial; cal arribar també a una formació formal del poder espiritual del nen.

2) En la manera d'aconseguir un fi escolar es fonamenten totes les exigències que abans hem assenyalat en la tècnica i economia del treball espiritual del nen: ço és: l'adaptació del mètode amb els graus de desenrotllament del nen, amb les disposicions individuals i amb aquelles forces la participació de les quals exigeix la naturalesa mateixa del fi.

3) En la manera i la forma d'aconseguir un fi d'ensenyament hi ha sempre un motiu *ètic*: tot mètode té una influència moral sobre el treball del nen: l'un pot disciplinar l'atenció, augmentar la força de la voluntat, augmentar la confiança en si mateix, i la pròpia activitat; un altre mètode pot tenir efectes contraris.

* * *

L'experiment didàctic. — La didàctica experimental té de determinar sempre en tot mètode d'ensenyament:

1) Què s'aconsegueix per mitjà del mètode en qüestió? o, amb quin èxit material és aconseguit el fi escolar?

2) Quina influència té, sota el punt de vista formal, en la conducció del nen? Quines forces espirituals posa en activitat, quins efectes han exercit aquestes forces en la formació del nen, després d'haver aplicat el mètode?

La primera determinació ens és mostrada de seguida pels efectes i resultats didàctics purament experimentables; ens explica *per què* i *com* s'han aconseguit aquests efectes.

Els assaigs de la primera classe els anomeno experiments materials-sintètics; els de la segona classe, experiments didàctics formals-analítics. El punt difícil de la fonamentació científica de la didàctica experimental no cau en la primera classe d'experiments didàctics, sinó en la segona classe, car ells sols ens expliquen els efectes dels mètodes i ens donen per l'anàlisi de l'activitat del nen una expressió de la influència posterior d'un

mètode; per tant, l'experiment didàctic-analític té una gran importància.

L'experiment didàctic pren formes diverses:

1.ª Pot ésser considerat com a experiment de classe (experiment en massa) i com a experiment individual (en nens isolats).

2.ª Com a comprovant dels resultats de diversos mètodes d'ensenyament i com a anàlisi del treball del nen.

Ambdós punts de vista poden combinar-se. L'experiment en massa és adequat per a comprovar els resultats dels mètodes d'ensenyament; però és necessari completar-ho per l'experiment analític de cada nen.

També el tercer camp que hem assenyalat en les qüestions didàctiques pot ésser estudiat per l'experiment. També dels mitjans d'ensenyament en el sentit més rigorós, com models, material intuïtiu de totes classes, fins quaderns i plomes i fins el text escolar, podem estudiar-ne la seva conveniència pel procediment experimental comparat.

La investigació del desenrotllament del nen i de les seves capacitats espirituals, són les que determinen en primer lloc la conveniència de tal o tal pla d'organització. Aquesta determinació general necessita però una complementació que li proporciona l'experiment purament didàctic.

Cita Meumann la opinió de Lay, segons el qual la didàctica experimental és solament una espècie d'ensenyament controlat numèricament: «una pràctica de l'ensenyament que es pot comparar a mesures i resultats controlats numèricament». Ell també sosté que el mestre que desconfia de l'experiment didàctic té de desconfiar també de la seva pràctica docent quotidiana, ja que l'experiment didàctic és solament un control exacte de la pràctica de l'ensenyament. Ço és una concepció tan falsa de la pràctica de l'ensenyament com de l'experiment didàctic. És ben difícil trobar un mestre pràctic que tingui per principal objecte la comprovació de la metòdica pedagògica en general:

l'ensenyament adquiriria aleshores el caràcter d'una prova contínua. El propòsit del mestre es dirigeix, en primer lloc, a assolir els seus èxits en l'ensenyament practicant mètodes ja comprovats. L'ensenyament seria transformat en el primer cas en una agitada comprovació i sondeig, que podria perjudicar l'esperit del nen, si el pràctic contínuament tingués per fi principal la comprovació de les qüestions metòdiques. El nen seria aleshores un objecte d'assaig per a la metòdica, en lloc d'ésser aquesta l'instrument que ha de servir a les necessitats del nen. És voler donar a l'ensenyament un fi estranger considerar-lo com una espècie d'experimentació didàctica. El millorament dels mètodes i la busca del millor mètode sols pot ésser un fi accessori de l'ensenyament.

L'opinió de Lay va també contra la concepció justa de l'*experiment didàctic*. L'experiment com a pràctica escolar, amb la significació de Lay fóra l'experiment en massa; i l'experiment en massa és sempre necessàriament més inexacte que l'experiment individual que es realitza en els laboratoris psicològics; i sabem que l'experiment més important és l'individual analític, el qual no convé en absolut per a la pràctica de l'ensenyament segons l'esquema de Lay.

Quan Lay per a la fonamentació didàctica exigeix laboratoris pedagògics, sembla que no vegi que aquesta crida als assaigs de laboratori contradiu la seva concepció, ja que l'assaig de laboratori és tot altra cosa que una *pràctica d'ensenyament controlat numèricament*: ja que el seu objecte és l'anàlisi del treball de l'individu.

Una altra exigència va unida amb la concepció de Lay sobre la didàctica experimental, i és la següent: l'experiment didàctic té d'aspirar en tot el possible a una gran *representació de la realitat*, a una *vida real*; ço és, té d'imitar l'Escola. Primerament tinc de fer notar que aquesta exigència no procedeix de Lay, sinó de Stern; d'on l'ha tret Lay sense citar Stern. I sobre aquesta imitació diu Meumann: Alguns experiments didàctics tenen

d'aspirar a aproximar-se tot el més possible a allò que passa a l'Escola. Emperò, solament una aproximació, i encara no en tots els experiments. L'experiment té la seva atenció en primer lloc a l'exactitud de l'experiència; i en ell sempre s'estableixen *condicions arbitràries* per a l'activitat del nen, que després en els fenòmens investigats es tenen en compte i es controlen numèricament els efectes.

L'exigència de la realitat de la vida escolar en l'experiment resulta completa, perquè les condicions arbitràries ja les dirigim de tal manera que puguin deduir-se dels assaigs, resultats per al treball escolar del nen; ço que no significa que l'experiment sigui una espècie de pràctica escolar transformada en un control numèric.

Hi ha problemes didàctics particulars que es tenen de resoldre per mitjà de l'experiment en massa. Per exemple: la qüestió de la preferència del treball domèstic o del treball escolar. Aquests experiments constitueixen una petita part dels problemes de la didàctica experimental.

També entra dins del camp de la investigació experimental el referent als ensenyaments elementaris, a la seva metòdica i mitjans d'ensenyament, ja que l'experiment és adequat sempre per a distingir els casos més senzills en els quals se deixen veure amb més facilitat les causes i els fenòmens parcials. Posseïm investigacions didàctiques experimentals sobre la intuïció, la lectura, escriptura, càlcul, ortografia i unes poques sobre el dibuix i modelat. *Al contrari, falta quasi per complet la fonamentació de la didàctica superior tenint en compte els nous mètodes d'investigació pedagògica.*

(Meumann tracta especialment de la fonamentació experimental de l'ensenyament intuïtiu, de la lectura, escriptura, càlcul i dibuix, i també una mica de la possibilitat de la fonamentació de la didàctica superior pel camí experimental. Aquí exposarem solament allò que es refereix a l'ensenyament intuïtiu.)

*
*
*

Fonamentació experimental de l'ensenyament intuïtiu. — Hi ha dues orientacions diverses sobre l'essència de l'ensenyament intuïtiu: segons l'una, és un ensenyament sobre objectes d'intuïció; segons l'altra, és un mètode didàctic, el mètode per mitjà del qual es tracten les matèries d'una manera intuïtiva. Aquestes dues consideracions no són noves: van ésser alçades ja pels antics didàctics, poc després del començament de l'edat mitjana en front la verboricitat de l'escolàstica i el saber merament conceptual. Les exigències d'un ensenyament intuïtiu les trobem ja en Comenius, Locke; més tard en Basedow, Salzmann, Rousseau i altres. Emperò solament al començar el segle XIX apareixen tres pedagogs que donaren a l'ensenyament intuïtiu la importància d'avui: Pestalozzi, Fröbel i Herbart. Pestalozzi deia que la intuïció no és solament un mètode, sinó que ella mateixa és l'objecte o fi de l'ensenyament. Pestalozzi fonamentava tot l'ensenyament en la intuïció, i deia que la intuïció és el fonament de tot coneixement humà, que va de la intuïció al concepte. Així que, segons Pestalozzi, l'esperit humà té dues capacitats cabdals: per a la intuïció i per al concepte.

Un tercer punt essencial en la teoria de Pestalozzi, és que ell per primera vegada prova de donar una *ordenació sistemàtica, psico-pedagògica, un anàlisi de la intuïció* i de fundar l'ensenyament intuïtiu en aquest anàlisi metòdic. Amb això assentà Pestalozzi el nostre mètode psicològic-analític actual. Per comprendre quins elements d'intuïció admetia Pestalozzi, tenim de considerar ço que ell entenia per intuïció: ens ho diu en «Com Gertrudis ensenya als seus fills»: *l'experiència pròpia, total del nen en oposició a tot allò que coneix merament per haver-ho sentit dir*. Els fenòmens elementaris que cooperen a la intuïció, estan indicats per la relació *numèrica*, per la relació *formal* (del volum) i pel *nom* de l'objecte; o sigui, el *nombre*, la *forma* i el *llenguatge*. Tres punts que han estat objecte de discussió ja des de en vida de Pestalozzi. Fins avui, trobem molts intèrprets de Pestalozzi que posseeixen la falsa idea que la *paraula* era considerada com els

altres elements, nombre i forma. En realitat Pestalozzi deia que la paraula no està igualada als altres elements de la intuïció, sinó que mentre la forma i el nombre són propietats de les coses, la paraula és un mitjà per a determinar i aclarir i «no oblidar» (com deia Pestalozzi) els elements forma i nombre: el llenguatge és doncs un instrument per al coneixement.

En ço que respecta a la riquesa de l'anàlisi de la intuïció de Pestalozzi, falten les qualitats completes dels sentits com a elements d'intuïció. No hi ha raó d'excloure les sensacions per exemple, de colors, de sons, de llum, de tacte i de moviment, i solament tractar de les relacions formals i d'espai. També són elements d'intuïció les relacions de temps; l'exclusió per part de Pestalozzi d'aquesta relació s'explica perquè ell solament pensava en els objectes en repòs, no en els fenòmens. Demés, aquests «elements» que Pestalozzi dóna, no són pròpiament elementaris. Per exemple: la forma que Pestalozzi admet com a element, no és cosa elemental, sinó complicada. El mateix es pot dir de les relacions numèriques de les coses. Una falta és la introducció de la paraula en la intuïció, ja que és solament un instrument per a anomenar els elements de la intuïció. Una altra falta de l'anàlisi pestalozzià de la intuïció, consisteix en això, que el procés aperceptiu de la intuïció no es presenta encara clar, per més que suposi un gran progrés, ja que el procés de la intuïció és essencialment actiu i espontani. Emperò, és de creure que aquesta part activa de la intuïció no es pogués desenrotllar amb molta claredat per mitjà de la seva psicologia.

És de gran importància la manera com Pestalozzi va tractar de posar en pràctica la teoria de la intuïció. Així com la intuïció té tres fenòmens parcials (paraula, forma i nombre), també aquests tres corresponen a tres poders espirituals, «poder dels sons», «poder de representació material indeterminada», «poder de representació determinada, ja no merament material». L'ensenyament té de formar aquestes tres forces; d'on Pestalozzi deduia de l'essència de la intuïció tres procediments d'ensenyança elemen-

taris, que nosaltres podem denominar ensenyament de les formes, dels nombres i de la paraula. Per a nosaltres, més important que la part del llenguatge, és la dedicada a l'ensenyament de la forma, que comprèn tres parts: l'art de la *mesura*, l'art del *dibuix* i l'art de l'*escriptura*. Aquí ens fixarem amb atenció en l'art de la mesura per ésser el que *avui s'entén pròpiament com a ensenyament intuïtiu*. L'objecte del *mesurar* és que el nen arribi a determinar la relació entre les formes; i amb tal grau que el nen no necessiti mesurar en la pràctica de la vida per conèixer aquestes relacions. Això té d'ésser assolit per l'*A B C de la intuïció*, tan cèlebre, que és una *ordenació sistemàtica gradual de formes elementals*, que el nen té d'observar i mesurar: el punt de partida és el *quadrat*, i alguns elements desenrotllats analíticament, dels quals s'ocupa l'*A B C de la intuïció*; després un *cercle* i una *el·lipse*. També donava ensenyaments intuïtius sobre el *relleu* (Geografia regional). És important fer notar que Pestalozzi al costat d'aquestes rames de l'ensenyament intuïtiu hi posava una *formació artística*. En això és el precursor de Fröbel. Per la qual cosa projectava posar al costat de l'*A B C de la intuïció* un *A B C de l'art*, o sigui una sèrie de exercicis graduals de l'artifici corporal; però, el projecte d'aquest *A B C* no es va efectuar.

El segon representant de l'ensenyament intuïtiu és Fröbel, que en molts punts es separa de Pestalozzi: la primera valor de Fröbel és el d'*haver considerat com a elements d'intuïció les qualitats dels sentits*; i un altre l'*haver apreciat els elements actius de la intuïció, abans que els elements aperceptius i de la voluntat*. Això ressalta en el principi de Fröbel: *allò que el nen intueix, ho té de fer també amb les mans* (norma que ja es troba en Rousseau i en els del Filantroposium). Ço que és una *fabricació de l'objecte d'intuïció*; mentre que en Pestalozzi era merament un nom i una descripció analítica. Fröbel guarda més que Pestalozzi una unió més intensa amb els objectes. Per ço, indica una sèrie de formes que parteixen del *cub*, *esfera* i *cilindre*, considerades com a fonamentals. La marxa que segueix partint d'aquestes formes no té,

sens dubte, cap fonament pedagògic i psicològic, sinó matemàtic.

Una particularitat del principi fröbelià és el d'haver *ajuntat l'ensenyament intuïtiu amb el joc i el treball del nen.*

Si nosaltres havem d'assenyalar algun defecte en l'ensenyament intuïtiu de Fröbel és el d'emplear-lo solament per als *parvuls*,

Herbart no ha apreciat ni perfeccionat tant com Pestalozzi i Fröbel l'ensenyament intuïtiu. Per a Herbart segons un treball sobre el A B C de Pestalozzi, el dit A B C no és un fonament de l'ensenyament de la forma, sinó una iniciació a l'ensenyament de les Matemàtiques i de la Geografia. Demés, Herbart parteix del *triangle*, que és la figura geomètrica més senzilla; per ço té de presentar-se la primera al nen. Aquí veiem ja un defecte, que és la confusió entre la senzillesa lògica i la psicològica. Lògicament sembla el triangle més senzill que el quadrat. No s'ha investigat si psicològicament és més difícil o no de concebre el triangle que el quadrat.

Més importància té la idea de Herbart, que l'ensenyament sobre objectes d'intuïció té d'ésser fonamentat sobre la *observació del procés aperceptiu de la intuïció*, especialment sobre determinades categories de la intuïció i de la observació en el nen. Hi ha en Herbart el pensament general que l'alumne té de tractar de orientar-se segons certs punts de vista en *una abundància de formes*, com per exemple, la forma triangular, i que aquesta orientació li serà dada pel coneixement de la forma fonamental.

Una influència més immediata sobre la pedagogia de l'ensenyament intuïtiu té la *psicologia de Herbart* respecte de l'essència i de la importància del procés de l'apercepció per a formar representacions i conceptes, partint de les impressions que rebem. Emperò, en la seva obra pedagògica l'apercepció no juga el paper que en Fröbel té el procés actiu de la intuïció: *sense donar cap fonamentació exacta de l'essència de l'apercepció, introdueix en la seva pedagogia una quantitat de conceptes especials*, com «concentració i reflexió», «claredat, associació, sistema i mètode etc.» Solament l'Escola de Herbart, principalment Liller, K. Lauge i

Dörpfeld, donava al concepte de l'apercepció, per a deduir la intuïció, la importància que té en gran part de la didàctica herbartiana. Ella desenrotllà amb auxili d'un sistema complet de la teoria de l'apercepció, la teoria dels «graus formals de l'ensenyament», que en Herbart sols es troben a trossos; i creu descobrir en els graus formals un mecanisme psicològic graduat, el qual segueix l'activitat apercepcient del nen i encadena per consegüent l'activitat del mestre.

El desenrotllament posterior del concepte d'intuïció, no ha canviat essencialment fins avui. S'han fet progressos en la metodologia, en els mitjans d'intuïció, emperò *encara falta un anàlisi de les activitats psíquiques del nen en tots els anys del seu desenrotllament; del qual es trauria les intuïcions apercebudes*. Solament quan això estigui fet, podrem resoldre sobre la conveniència del mètode i dels mitjans en l'ensenyament de la intuïció.

Per mitjà de la investigació experimental de la intuïció podem aportar importants punts de vista als dels pedagogs citats.

Tenint en compte el sentit de la Psicologia actual considerem la intuïció com la percepció per mitjà dels sentits, a la qual pertanyen:

- 1) Totes les qualitats i intensitats dels sentits, les colors, la llum, els sons, els sorolls i les sensacions de temperatura i pressió i les dels orgues del gust i de l'olfat amb els seus graus d'intensitat.
- 2) Totes les percepcions de les relacions d'espai i de temps de les sensacions (que és la part perceptiva de la intuïció);
- 3) Tots els processos reproductius, pels quals nosaltres després representacions anteriors, que eren ja velles; demés, l'assimilació o fusió dels elements de percepció entrants i els ja existents.
- 4) Finalment la cooperació dels processos formals de l'atenció i altres fenòmens que els acompanyen.

Amb Fröbel, observem després, la importància de la següent qüestió pedagògica: com se desenrotllen en el nen aquests elements d'intuïció, especialment com cal afavorir-los per l'ensenyament intuïtiu per a aconseguir una determinada i completa intuïció?; demés: quines activitats secundàries d'aquest procés (descripcions,

modelat, jocs intuïtius, etc.) acceleren la obtenció d'intuïcions determinades i perfectes? Finalment notem amb Herbart la grandíssima importància que té el procés aperceptiu, i dintre d'aquest l'adquisició de determinades categories: amb ço, el nen apren a orientar-se en l'abundància de particularitats concretes, segons determinats punts de vista i perfecciona la intuïció primerament confusa.

Tractem ara d'exposar els fonaments sistemàtics de l'ensenyament intuïtiu i els assaigs fets fins ara per assolir-los.

Els experiments sobre l'ensenyament intuïtiu s'han format dels anomenats *experiments per testimoni*. El testimoni solament es pot examinar quan es coneix la causa sobre la qual declara: per exemple, una imatge, un home, un esdeveniment.

Emperò, encara no és molt gran la dependència entre l'assaig per testimoni i l'intuïtiu: és necessari combinar-los, si volem examinar amb exactitud la intuïció en el nen.

Els primers assaigs per testimoni es van fer amb adults i no són de pedagogs ni de psicòlegs, sinó que procedeixen de la part jurídica. Després, ho han treballat Binet, i especialment Stern i altres com Lobsien, Lipmann, Maria Dürr.

Stern distingeix en les preguntes que es fan al nen, entre qüestions *indiferents* i qüestions *suggestives*, segons tinguin o no influència sobre ell. Per aquestes dues classes de testimoni: *relat* i *interrogatori*, es poden examinar dues coses molt diverses en el nen, especialment l'*espontaneïtat* i la *reactivitat*, ço és, la manera de reaccionar sobre estímuls. Demés, s'exigeix una doble contestació: la primera immediatament després de l'observació de la imatge; la segona al cap de 9 setmanes i mitja, per examinar el *recordar*. L'interrogatori contindrà 76 preguntes principalment sobre persones, coses, relacions d'espai, de volum, de posició, de colors, de formes, etc. D'elles n'hi haurà 12 de suggestives sobre objectes que no fossin imatges anteriorment exposades en el relat. Cada assaig consta de tres parts: 1.ª observació de les imatges (segons Stern dura un minut); després, el relat. La imatge es cobreix amb una fulla de paper i té de relatar allò que

recordi. I després ve l'interrogatori sobre coses no citades en el relat.

Els assaigs de la doctora Bürr-Borst, de Zuric, han portat a l'ensenyament intuïtiu nous punts de vista. Aquí van tres nous problemes: d'una part devia provar-se de desenrotllar per l'experiment testimoni un assaig sobre la intuïció del nen. En un testimoni sobre un objecte d'intuïció cooperen tres i fins quatre grups distints de fenòmens molt complicats. Per una part el testimoni depèn de la intuïció de l'objecte. La integritat del testimoni està condicionada per la correcció, integritat i claredat de la intuïció. En segon lloc estan els *fenòmens del recordar*: com més perfecte és el record, més completa és la intuïció. Després està en tercer lloc la part idiomàtica del fenomen, que conté la *transmutació del record en testimoni* (o sigui la declaració sobre el record), i una part purament idiomàtica; en la qual el llenguatge del poble, *com a tal*, juga un bon paper. En la transmutació del record en testimoni es pot mesclar un quart fenomen: la influència de la fantasia sobre el testimoni. El tercer problema és el referent a la possibilitat de la influència i educació de la intuïció. És la intuïció capaç d'una educació? i quins mitjans posseïm nosaltres per a completar en els nens i en els adults la intuïció per mitjà de l'educació? La doctora Dürr-Borst ha investigat en 24 persones adultes que el testimoni es deixa educar per influència.

Nosaltres tractem de fonamentar metòdicament l'educació del testimoni, ço és, d'establir quins mitjans poden donar al nen una íntegra intuïció i un just testimoni. Per aconseguir-ho es té de contestar primerament de quines condicions depèn el procés tripartit del testimoni, abans indicat; i quina d'aquestes es pot obtenir amb més facilitat per la influència de l'educació. La comprensió, el record i la intuïció correcta depenen en part de les disposicions naturals, especialment de l'atenció i del tipus d'imaginació, en part del mètode d'intuir i dels coneixements que el nen posseïxi; i en part de la voluntat per l'exacta com-

prensió i la clara reproducció del record. No totes aquestes condicions es deixen influir d'igual manera: les que menys es deixen influir són les disposicions naturals, el tipus d'atenció, d'imaginació. Amb més facilitat s'influeixen:

- 1) El procediment metòdic per a la comprensió.
- 2) La massa de coneixements, o sigui la massa aperceptiva.
- 3) La voluntat per a la justa observació, la voluntat per ésser testimoni acurat i pregon.

I resumint Meumann els resultats d'investigacions, diu:

L'educació per a obtenir el testimoni correcte i la intuïció i, per tant, el mètode de l'ensenyament intuïtiu es pot aconseguir principalment seguint les tres regles següents:

- 1) Per influència continuada sobre l'escrupolositat del nen.
- 2) Per un ensenyament basat sobre la observació de materials, per mitjà del qual es manipulen els materials isolats, especialment les colors, les formes, les relacions de volum de les coses, les relacions de posició i altres anàlogues.
- 3) D'aquesta manera es desperten en el nen la capacitat per a l'observació metòdica conforme determinats punts de vista.

Els assaigs fets fins avui no exhaureixen el camp de l'educació de la intuïció. En primer lloc ens falta un assaig paral·lel en els nens grans.

El fenomen més important que es presenta en els experiments sobre el testimoni i la intuïció és que els graus de desenrotllament de l'intuir i de les intuïcions no solament estan determinats per la part perceptiva de la intuïció, sinó que també per l'enriquiment progressiu de les categories aperceptives que condueixen la intuïció.

De totes aquestes notes deduïm que el vell principi que diu «el desenrotllament del nen va de la intuïció al concepte» és inexacte pres com a general, ja que solament abraça una parcial concepció del desenrotllament intel·lectual; ja que el nen va amb

molta més gran escala del concepte a la intuïció: ja que els conceptes determinen en gran mesura el procés aperceptiu, i ço és l'intuïtiu; i d'ells gradualment s'excita la intuïció. I l'explicació d'aquest fenomen està condensada en les següents paraules:

Que el nen vegi, oïxi o palpi ho deu a l'ésser vident, o'ient, etcètera; que el nen vulgui oïr, veure i palpar ho deu a la força espiritual (categories aperceptives) que domina la seva perceptibilitat, i a la «orde» d'observar quelcom determinat.

El desenrotllament de l'intuir en últim terme procedeix de la voluntat per a intuir, ço és, de les tendències generals directores, a voler intuir quelcom determinat. Així, que el desenrotllament de la intuïció parteix de processos actius o de la part de la voluntat, no de processos passius o sigui del material perceptiu.

Afirmació que l'autor explica també després en els camps del desenrotllament del llenguatge, del cercle de les idees del novici a l'Escola, del dibuix i la psicologia general de les percepcions sensorials.

Respecte del llenguatge diu el següent:

El nen comença a interpretar les paraules quan agafa un o alguns pocs senyals (representacions parcials) dels objectes: aquests són aleshores el contingut exclusiu de la paraula: ara tenim de veure com d'aquesta interpretació primitiva de l'anàlisi de l'objecte comença en la percepció. L'un o els diversos caràcters vistos en la cosa condueixen a l'intuir i al nom. L'associació amb la paraula ajuda a recordar els caràcters i dona al mateix temps un cert senyal psíquic que permet que les coses es reconeixin més fàcilment. La interpretació primitiva, primera, ha donat al nen un punt de mira que fa que totes les coses que tenen el caràcter o propietat coneguda, siguin anomenades amb a mateixa paraula. Aleshores aquesta és analitzada sobre l'objecte; i aquest anàlisi condueix al descobriment d'altres propietats, perquè desperta l'interès per la observació; així, per descomposició de la cosa s'enriqueix el llenguatge; i al mateix temps l'aptitud analitzadora i aperceptiu.

La observació analitzadora és la part més difícil de l'intuir; per això el nen relaciona els seus noms amb tot l'objecte enter i el llenguatge progressa per noms d'objectes enters, i solament amb molta lentitud per mitjà dels noms de les parts i de les propietats.

MODEST BARGALLÓ

TREBALLS CARTOGRÀFICS A ESPANYA I CATALUNYA

Des dels primers Mapes coneguts de l'antiguitat, fins a la fi del segle XVIII, predominaren per l'extensió de territori representat, els anomenats Mapes *geogràfics* i els mapamundis, figurant generalment en els primers, tota la part del Món, coneguda a l'època de llur formació. Aquesta classe de Mapes, com els geogràfics actuals, no feien més que donar idea de la situació relativa dels accidents geogràfics tant naturals com artificials més importants, amb més o menys precisió i quantitat, segons els coneixements científics de cada època, i les dades que es posseïen d'aquella situació relativa, però a la representació d'aquells accidents geogràfics, especialment en els del relleu del terreny, li faltava completament tota idea de caracterització pròpia de cada un d'ells, puix eren solament figurats per mitjà de signes convencionals, més o menys arbitraris o ingenus. Aquests mapes eren generalment utilitzats només que pels monarques i homes d'Estat i de ciència, pels viatges d'exploració geogràfica, itineraris comercials per a les caravanes i sobretot per a la navegació.

Adhuc alguns grans Estats, de llur totalitat alguna vegada, però més generalment d'algun de llurs petits Estats components, havien format els corresponents Mapes *Corogràfics* a petites esca-

les, els quals eren deduïts en llur conjunt, d'aquells Mapes Geogràfics generalment anteriors, però com és natural, amb més profusió de detalls representats, major precisió en llurs situacions respectives i més perfecció en la forma planimètrica dels accidents geogràfics, però amb la mateixa manca absoluta de caracterització del relleu del terreny.

En els segles XVI i XVII, a conseqüència, sense dubte, d'una major potència i predomini de l'acció governamental de l'Estat i del progrés científic, hi hagué dos intents de formació de Mapes d'Estat, basats sobre un sistema metòdic de treballs de triangulacions geodèsiques i d'ompliment topogràfic, l'un del Rei Felip II d'Espanya i l'altre de Lluís XIV de França, no realitzant-se només que el del segon, més tard en el segle XVIII, amb el Mapa de França a escala de 1 : 86,400, conegut amb el nom de «Carte de Cassini», que no s'acabà de publicar fins als començos del segle XIX. Aquest Mapa, malgrat ésser molt més exacte que tots els precedents i molt més detallat, per la seva defectuositat en la representació del terreny, tant per la manca de dades de les altituds com per la deficiència dels signes convencionals, no es pot considerar, com es pretenia, com un veritable Mapa *Topogràfic*, resultant encara un de *geogràfic*, a gran escala i molt detallat.

Per això a França mateix, trobant sens dubte molt deficient aquest Mapa, en el segle XIX, l'emperador Napoleón, per a les necessitats militars del país, i volent donar un gran impuls a la construcció d'Obres Públiques, ordenà en 1808, la formació d'un altre Mapa Topogràfic a escala 1 : 80,000, basat sobre una nova triangulació geodèsica i nous treballs topogràfics. Aquest Mapa, que és el de l'Estat Major francès, el primer dels moderns de la seva classe començat, i que serví de model als dels altres països, no es terminà del tot fins l'any 1880. Altres Estats, a la fi del segle XVIII, sentiren també la necessitat de tenir un Mapa de tot llur territori, amb la major perfecció possible, i es feren els corresponents projectes, començant-se alguns treballs de triangulació que foren interromputs per les guerres napoleòniques. Immediata-

ment després d'elles, molts d'aquells Estats, formaren ràpidament uns *Mapes Corogràfics* de tot el país, amb el caràcter de *provisoris*, valent-se d'aquells altres mapes corogràfics regionals, degudament corregits i complementats, i la major part, seguint l'exemple de França, per al foment de llurs obres públiques i necessitats militars, empengueren la formació definitiva i acurada de llurs Mapes Topogràfics Nacionals, a l'escala de 1 : 100,000 en general, els quals mapes han estat quasi tots terminats molt abans de finir el segle passat.

Acostumats a les deficiències dels Mapes geogràfics antics, dels corogràfics i provisoris deduïts d'ells, es cregué que els nous Mapes Topogràfics servirien degudament per a l'objecte d'ésser utilitzats per a l'estudi previ sobre d'ells, de projectes d'obres públiques, per a operacions militars de detall, i sens dubte per a l'excursionisme que començava a generalitzar-se, però la pràctica ha demostrat que per la lleugeresa i imperfecció d'alguns treballs topogràfics, malgrat la millor representació del terreny amb l'empleu de signes convencionals més perfectes, com són el sistema de traços normals i el de corbes de nivell especialment, resulten deficients aquests Mapes Topogràfics per a aquell objecte, pels molts errors i omissions, degudes aquestes a la petitesa de l'escala, i sobretot a llur manca encara de caracterització del relleu del terreny.

A causa d'aquesta deficiència, quasi tots els països civilitzats, no considerant-se satisfets amb aquells Mapes Topogràfics a escala de 1 : 100,000, han emprès resoltament la formació de nous Mapes, més perfectes i detallats, a les escales de 1 : 50,000 i 1 : 25,000. Tenint present el llarg temps empleat en acabar els precedents Mapes, era de témer, que si bé per als nous es podien fer servir les mateixes xarxes geodèsiques, es tardaria almenys altre tant per aquelles condicions de major perfecció i escala, amb les circumstàncies agreujants, de la major carestia de la mà d'obra i la més gran urgència en esser terminats, perquè els Mapes fossin veritablement oportuns i útils, a causa de la gran rapidesa amb

què actualment es projecten i construeixen tota mena d'obres, així és que per tots els mitjans es procurà activar tot el possible els treballs de formació.

Primerament, es realitzaren d'una manera completament intensiva, especialment a les colònies angleses del Sud de l'Àfrica, implantats o impulsats per Cecil Rhodes i Lord Milner, i sobretot als Estats Units de l'Amèrica del Nord. En aquest país de reconegut sentit pràctic de les coses, al posar en explotació algun dels seus immensos territoris, se'l cobreix ràpidament amb les triangulacions geodèsiques, per nombrosos destacaments d'enginyers geògrafs i personal d'assenyaladors, que quasi a l'ensem projecten, construeixen i observen els senyals; altres destacaments nodrits, es dediquen exclusivament a la mesura successiva i ràpida de totes les bases de partida i comprovació necessàries; amb igual marxa intensiva es porten els treballs de topografia. Procedint d'aquesta manera, el treball creix promptament, i resulta sempre oportú i més econòmic, encara que es retribueixi millor el personal, el qual segurament es sent més estimulat al tocar el resultat dels seus esforços, i no és tan fàcil que s'abandoni al perillós i perjudicial esperit de burocratisme.

En els treballs topogràfics, per a la millor i ràpida interpretació del relleu del terreny en el Mapa, s'apliquen les noves teories topològiques que estableixen la relació entre les formes del terreny, amb la seva constitució geològica interna i l'acció erosiva dels agents atmosfèrics i altres, arribant-se a caracteritzar perfectament el terreny en el Mapa amb un nombre relativament escàs de punts de detall.

Els procediments taquimètrics que havien adquirit un gran desenvolupament en l'últim quart de segle passat han estat complementats amb els *fotoaquimètrics* i segons els resultats obtinguts en els treballs realitzats en els últims anys, uns i altres seran promptament substituïts pels *estereofotogramètrics*, i, sobretot, pels *estereoautogràfics*, de traçat quasi automàtic de plànols per mitjà de la visió estereoscòpica amb dos fotogràfics del mateix terreny.

Com a mostra de la utilitat pràctica que poden reportar els nous Mapes executats amb tota perfecció i a gran escala, mencionarem que de les observacions i càlculs fets sobre el Mapa de França a escala de 1 : 25,000 en formació, en una part acabada del mateix, corresponent a tres departaments, sembla que d'haver-se disposat d'aquest Mapa quan es projectà i desenrotllà el pla de comunicacions de Freycinet, s'hauria obtingut només que en els treballs d'estudi dels projectes, una economia d'uns *quinze milions de francs*.

Aquest interès i activitat cartogràfica dels països cultes, incomprendibles en el nostre, no tan sols per al públic en general, sinó àdhuc pels governants i homes de ciència, no es limita encara a satisfer les necessitats nacionals, sinó que les exigències de la vida moderna, la rapidesa i mitjans especials de locomoció, han creat noves relacions internacionals de vida i interessos comuns, i per a servir-les, la Cartografia ha de proporcionar nous mapes adequats a l'ús que ha de fer-se d'ells, havent-se acordat entre les nacions formar un Mapa Internacional del Món a escala de 1 : 1.000.000, que tindrà el caràcter de mapa geogràfic; altre mapa del Món a escala de 1 : 200.000, traçat expressament per a la navegació aèria amb signes especials per a la mateixa, i per últim un Mapa del fons dels mars a escala de 1 : 10.000.000, pels estudis oceanogràfics i útil per a la navegació submarina, del qual s'ha encarregat el Príncep de Mònaco.

Tots aquests Mapes com altres geogràfics moderns són formats fàcilment, per la composició dels Mapes Topogràfics d'Estat ja executats, és a dir, que actualment es procedeix d'una manera inversa com es feia abans, quan els Mapes d'Estat o Regionals, eren en llur conjunt conseqüència dels Mapes Geogràfics generals.

A Espanya, la Cartografia en la seva evolució, ha seguit un semblant procés. Primerament, la península ibèrica figurà formant part dels mapes geogràfics més antics, com el de Ptolomeu, el d'Agrippa de l'Imperi Romà i d'altres; a l'Edat Mitjana, els cartò-

grafs catalans es distingeixen amb llurs Portulans o Cartes Planes; després del descobriment de l'Amèrica i la carta de Joan de la Cosa, la cartografia geogràfica espanyola cau en gran decadència fent-se solament alguns Mapes de tot el país o de algunes de les seves Regions, deduïts en llur conjunt, dels antics Mapes geogràfics. Dada una certa vivesa d'imaginació, no podia escapar a l'atenció d'alguns homes d'Estat, la gran conveniència i utilitat de tenir un Mapa detallat de tot el país, i així, el Rei Felip II, a la fi del segle XVI, ja encarregà a Esquivel, autor del sistema de triangulacions, la formació d'un veritable Mapa topogràfic d'Espanya, puix li ordenava que fes «la descripción de nuestro territorio, marcando por vista de ojo, todos los lugares, ríos, arroyos y montañas, *por pequeñas que fueren, en su puntual situación*», Mapa que ha desaparegut, si és que es realitzà, però que hi ha proves que fou començat.

A mitjans del segle XVIII, En Jorge Juan, que prengué part a la mesura de l'arc de meridià del Perú, amb els acadèmics francesos, projectà un altre Mapa general d'Espanya, que no s'arribà a començar, i més tard, el gran estadista Jovellanos, que tant es preocupà de fomentar la riquesa del país, escrivia de la necessitat de formar un Mapa d'Espanya «Mapa sin cuya luz la política no formará un cálculo sin error, no concebirá un plan sin desacierto, no dará sin tropiezo un solo paso; sin cuya dirección la economía más prudente no podrá, sin riesgo de desperdiciar sus fondos o malograr sus fines, émprender la navegación de un río, la abertura de un canal de riego, la construcción de un camino, o de un nuevo puerto, ni otro alguno de aquellos designios que, abriendo las fuentes de la riqueza pública, hacen florecer las provincias y aumentan el verdadero esplendor de las naciones».

Amb aquestes formoses idees i grans projectes sense realitzar, s'arribà a la fi del segle XVIII i es passà al XIX, amb alguns intents d'organització de personal, continuant fent-se els mateixos mapes de conjunt o regionals a l'estil antic, més o menys detallats, i a causa d'una certa idiosincràsia i a conseqüència també

de les guerres de la independència i les civils, s'estava encara en el mateix estat l'any 1852, en què la Reial Acadèmia de Ciències informava al Govern, manifestant-li «que no debe pasar más tiempo sin que la énergía de una voluntad decidida, y con el noble empeño de vencer toda clase de obstáculos, *por grandes que sean los sacrificios que esto lleve consigo, se emprenda obra tan necesaria como la de nuestro Mapa topográfico*».

Amb motiu d'aquest informe, vingueren nous intents d'organització de personal i de treballs, començant-se en 1858 els geodèsics, amb la cèlebre mesura de la base de Madrideojos, però encara fins al setembre de 1870, no es fundà definitivament l'Institut Geogràfic i Estadístic, essent el seu veritable creador tècnic, el general d'enginyers Don Carles Ibáñez, el qual com a Director, féu que al mateix temps es dictés un Reial decret, ordenant la formació d'un Mapa Topogràfic d'Espanya a escala de 1 : 50,000, amb la qual cosa, i pel que hem explicat abans, veiem que s'avançava en aquella època al fet i projectat per altres països, i d'haver-se seguit des d'aleshores ençà, amb una marxa metòdica i no interrompuda de treballs, faria temps que estaria acabat aquell Mapa, però desgraciadament de les 1039 fulles que l'han de compondre, n'hi ha publicades actualment, només que unes 145.

El Cos d'Estat Major, que començà amb altres de l'Exèrcit els treballs geodèsics de l'Institut Geogràfic, en vista segurament de la lentitud dels treballs topogràfics d'aquest, emprengué per la seva part la formació de un Mapa Itinerari Militar d'Espanya a escala de 1 : 200,000 però també per l'escassetesa del personal empleat, agreujada per tenir d'atendre a altres necessitats militars, per les guerres colonials i del Marroc, aquest Mapa, malgrat la lleugeresa dels seus treballs de formació i la seva petita escala, encara no està acabat del tot i moltes fulles publicades resulten molt envellides. En aquests darrers anys, el mateix Cos d'Estat Major ha fet un acurat projecte d'un Mapa Militar d'Espanya a escala de 1 : 100,000, en vista sens dubte de les deficiències del

Mapa Itinerari, i per a avançar-se al Mapa de l'Institut Geogràfic. A més d'aquests treballs de formació de Mapes, l'Estat Major ha realitzat gran nombre d'aixecament de plànols topogràfics isolats, a major escala, en diferents punts d'Espanya, especialment a les fronteres.

La Marina de Guerra, que sempre s'havia distingit en la formació de Cartes Marines, especialment en el segle XVIII, la segona meitat del segle XIX aixecà de nou les corresponents a les costes de la Península, a escala aproximada de 1 : 100,000, basades en una triangulació geodèsica costera especial, amb gran nombre de plànols parcials a gran escala, de ports, badies, rades, etc. En aquests Mapes de la Marina, i a l'Itinerari Militar de l'Estat Major, per llur mateixa finalitat especial i l'escala del segon, no hi està figurat per res el relleu del terreny, però a les fulles publicades del nou Mapa Militar a escala de 1 : 100,000, i a les del Mapa Topogràfic a la de 1 : 50,000, de l'Institut Geogràfic, si bé hi està representat per mitjà de corbes de nivell, s'hi nota molt aqueixa mateixa manca de caracterització que als Mapes Topogràfics anteriors de l'estranger, malgrat la major escala del segon i haver-se seguit uns procediments topogràfics de major precisió matemàtica, a causa del desconeixement de les citades normes topològiques. Aquest defecte ha passat fins ara completament desapercebut a Espanya, al nostre entendre pels dos motius següents: primerament pel costum de veure els deficientíssims Mapes, que a falta dels oficials s'han contínuament publicat per iniciativa particular, en els quals a més d'altres grosses imperfeccions, es representa el relleu del terreny molt a la lleugera, i amb signes convencionals molt antiquats, i segonament, perquè, realment, no han estat encara utilitzats degudament, com a l'estranger, pels tècnics i excursionistes, els quals forçosament ho advertirien a l'emplear aquells Mapes.

A més d'aquelles tres entitats que es dediquen a la formació de Mapes a Espanya, hi ha altres organismes de l'Estat, Cos d'Enginyers Militars, de Camins, de Monts, de Mines i Servei del Ca-

dastre del Ministeri d'Hisenda, que per a llurs fins especials, realitzen grans aixecaments topogràfics, independents d'aquells treballs precedents.

Hem vist anteriorment l'estat florent i l'activitat cartogràfica dels països estrangers en general, en canvi a Espanya, malgrat els encertats projectes i idees de Felip II, Jorge Juan, Jovellanos, General Ibáñez i últimament de l'Estat Major, s'està actualment, segons les estadístiques de Cartografia, quasi a la mateixa altura de Turquia.

De tot l'exposat resulta, efectivament, que per a la realització ràpida i completa d'aquesta mena de treballs, és indispensable organitzar-los degudament, sense regatejar despeses que més tard són reproductives, amb una gran continuïtat en els treballs, i per part del personal, unes grans qualitats d'escrupolositat científica, perseverància, abnegació i esperit de sacrifici, i en canvi resulta que a Espanya els continus trastorns polítics han dificultat molt els treballs cartogràfics, els quals han estat sempre escassament dotats, i examinant la marxa i distribució dels treballs dels diferents organismes, es nota en ells, en general, una gran falta de mètode, canviant-se constantment el pla a seguir, sense aquella continuïtat tan necessària, i sense coordinació entre els diferents organismes, obeint solament a impulsos personals sense el degut enllaç o escalonament, conseqüència d'allò que en aquest cas podríem anomenar, guerrillerisme tècnic, puix cadascú, o per interès propi o desinteressadament, però per ignorància o orgull, no té en compte allò fet pels seus predecessors, o allò que estan fent els altres, amb la qual cosa resulta que, mentre en certes parts es repeteixen els treballs de triangulació i topogràfics, en moltes no hi ha res encara. A més, per aquesta falta d'organització, el treball no progressa degudament i no es termina mai, i el personal no gaire ben retribuït i mancat d'estímul, per les condicions pròpies de la raça, es torna escèptic i s'abandona fàcilment a l'esperit de burocratisme, el més temible enemic d'aquesta mena de treballs.

A Catalunya, la cartografia ha seguit les mateixes vicissituds

que a la resta d'Espanya, si bé per la seva situació marítima i fronterissa, hi ha hagut sempre una major activitat, essent en gran nombre els mapes corogràfics regionals publicats antigament, i modernament en el segle XIX, si bé no l'hi ha escaigut, com a Galícia, el posseir un Mapa Corogràfic tant curosament i aciençadament format com el d'En Fontan, la iniciativa particular hi ha produït més treballs que a altres regions d'Espanya, podent-se citar els Mapes d'En Coello, Morera, Brossa i Chias, tots ells d'un valor cartogràfic aproximadament igual, per no ésser sinó còpies més o menys corregides els uns dels altres, havent-se aprofitat per a la formació d'aquests mapes, les dades de les triangulacions geodèsiques per a la mesura de l'arc de meridià de Dunkerque a Barcelona, i la seva perllongació fins a les Balears.

El realitzat pels organismes de l'Estat a Catalunya fins al 1914, era relativament molt escàs, puix de l'Institut Geogràfic no es tenia més que la triangulació geodèsica de 1.er ordre acabada totalment, de la de 2.^{on} ordre només que la de la província de Tarragona, i la de 3.er ordre tot just començada a la mateixa província, i en quant a Topografia, no hi havia aixecats més que una dotzena de termes municipals a cada una de les províncies de Tarragona i Barcelona.

De la Marina, com hem dit abans, hi havien les Cartes hidrogràfiques de la costa i plànols parcials de ports i badies, sense quasi cap detall a terra ferma.

Del Mapa Itinerari de l'Estat Major, de les 9 fulles corresponents a Catalunya, no hi havia publicades més que 7, i quasi totes elles molt envellides i necessitades que fossin posades al dia; a més per aquest Cos s'havien realitzat alguns treballs de triangulació i topografia a la frontera francesa, però sense publicar-los.

Del Cos d'Enginyers Militars hi havia també un regular nombre de treballs topogràfics realitzats, però no del domini públic i arxivats els originals a les dependències corresponents.

Per la Diputació Provincial s'havien format a diferents èpoques, alguns mapes itineraris de les carreteres de la província,

i el Servei Geològic, subvencionat per ella, havia publicat cinc fulles del Mapa Geològic i Topogràfic.

Aquest era l'estat de la qüestió cartogràfica a Catalunya l'any 1914, a una època en què hi havia una extraordinària florescència de treballs de construcció d'obres de tota mena, canals i represes d'aigua per a força hidroelèctrica, de regadiu, carreteres veïnals, etcètera, i en conseqüència una gran necessitat i constant demanda de Mapes, puix els escassos que es trobaven, eren inservibles.

JOSEP DE RIVERA

POLÍTICA INTERNACIONAL

NOTICIARI

Dia 1 de febrer. — La Conferència de la Pau dona al conflicte txeco-eslovac una solució provisòria. A Berna es reuneix la Internacional Socialista.

Dia 2. — Debat sobre Rumania a la Conferència de la Pau.

Dia 3. — Visita de Wilson al Senat francès.

Dia 4. — Venizelos exposa a la Conferència les reivindicacions gregues.

Dia 5. — Fugim de llur presó De Valera i altre sinn-feiner. Ocupació de Höchst pels aliats.

Dia 6. — Txixerin accepta la invitació per a una conferència a la illa de Prinkipo. El rei d'Hedjaz parla dels problemes d'Aràbia a la Conferència. Es reuneix a Weimar l'Assamblea alemanya nou elegida. Les eleccions poloneses donen el triomf al ministre Paderewski.

Dia 7. — Es creen organismes especials per a l'administració francesa de l'Alsàcia-Lorena.

Dia 8. — Agitació espartaquista a Alemanya. El govern provisio-

nal decina son poder davant l'Assemblea Constituent de Weimar.

Dia 9. — Es llegit un projecte de Constitució alemanya.

Dia 10. — Wilson rep una comissió de sufragetes. A Berna la Internacional Socialista discuteix els problemes del bolxevisme.

Dia 11. — Es reprenen les sessions al Parlament anglès. Ebert és elegit President de la República alemanya. Es clou la conferència de Berna.

Dia 12. — Són fixades les condicions per a la pròrroga de l'armistici. Scheidemann és nomenat canceller d'Alemanya.

Dia 13. — El Consell dels Deu s'ocupa de Síria. Debat als Commons sobre la qüestió obrera.

Dia 14. — Tercera sessió plenària de la Conferència de la Pau. Wilson llegeix son projecte de Lliga de Nacions. Parlen R. Cecil, Orlando, Bourgeois, Hugues i Venizelos. Wilson surt vers Nord-Amèrica. Scheidemann anuncia el programa immediat de son ministeri.

Dia 15. — El Comitè dels Deu s'ocupa dels afers russos i del Líban. Brocksdorff-Rantzau, ministre de l'Exterior alemany, exposa son pensament.

Dia 16. — Els iugo-eslaus demanen l'arbitratge nord-americà en son litigi de frontera amb Itàlia.

Dia 17. — Pròrroga de l'armistici. El govern austríac designa un delegat davant el Consell dels Deu.

Dia 18. — Les reivindicacions iugo-eslaves són exposades al Consell dels Deu. Les eleccions austríaques han proveït a la primera volta 70 socialistes, 67 catòlico-socials, 23 liberals, un txec i un jueu.

Dia 19. — Atentat contra Clemenceau per l'anarquista Cottin.

Dia 20. — Negociació de Lloyd George amb els vaguistes de les mines angleses. Insurrecció a la conca de la Ruhr.

Dia 21. — Assassinat de Kurt Eissner, president de la República bavaresa.

Dia 22. — La Constituent de l'Àustria alemanya vota la confederació amb Alemanya.

Dia 23. — Vaga dels abastidors de París. Intent de revolució espartaquista a Munic.

Dia 24. — Discussió sobre el conflicte miner als Commons. Alemanya demana l'aplicació a Alsàcia d'un plebiscit.

Dia 25. — Discurs del president Wilson a Bòston, referent a la Lliga de Nacions i a l'esforç americà.

THE LABOUR UNREST

Entre els matisos nacionals que pren la lluita obrera és un dels més interessants el revelat per les grans vagues angleses. Aquell *trade-unionisme* tan cantat i lloat pels escriptors continentals, aquelles formidables *amalgamation* que tenien capitals ingents, obligacions igualment quantioses i una coloració conservadora en el procediment, poden donar-se per finades. Ja abans de la guerra, els anys 1911 i 1912, les grans vagues semi-revolucionàries dels miners i dels transports, els processos polítics d'Osborne i la Taft-Yale havien revelat una transformació en el pensament proletari, que es designava pel famós *labour unrest*, (malestar del treball) i que a l'ensem que organitzava en proporcions no vistes les forces polítiques del proletariat, produïa una reacció, un «formar el quadre» de totes les forces naturals de resistència, i donava el primer impuls a una intel·ligència entre Lloyd George i els seus enemics del dia abans.

La guerra va fer més forta la pressió que la solidaritat nacional havia exercit sempre damunt les entitats obreres. No es produïren lluites violentes entre els qui dirigeixen i els qui serveixen la producció, lluites que podien haver causada minoració de les quantitats produïdes. No desaparegué però l'esperit de reforma més ràpida, conquerida per instrument polític, i prenent no millores de detall escatides amb els burgesos de cada grupet, sinó vastíssimes fórmules simples, de les quals poguéu judicar i judiqués de fet qualsevol ciutadà. Lògic era, per tant, que en retornar a la pau, en desaparèixer la tensió de sacrifici que exigia de tots els estaments l'interès suprem nacional, s'hagi reproduït l'antiga tendència, i amb energia multiplicada, per a reguanyar el temps perdut.

El codi anglès de treball no era, com arreu d'Europa, fill de

concessions legislatives generals, deduïdes de postulats ètics i econòmics universalment acatats. Era obra empírica i, com a tal, desigual, incoerent, diversa, sovint amb internes contradiccions, filla d'una llarga tasca dels sindicats, avui rics i pròspers, demà pobres i desnarits. Restriccions sobre l'ús de forces inferiors de treball (dones i aprenents), paper dels estrangers, ús de la màquina, hores de treball, retribucions progressives, temps per a dipositar les eines i repassar-les, i mil altres regulacions de detall, d'aplicació local, episòdica, representatives de l'interès personal dels obrers, però no de l'interès de classe i que no donava, per tant, lloc a lluites violentes i revolucionàries. La tendència revolucionària abans esmentada hauria probablement tardat anys i més anys a desempellegar-se d'aquest dermosquelet, i només a còpia de lluites hauria pogut expressar-se en un programa netament socialista, d'esperit pronunciadament de classe. Amb la guerra totes les traves foren suprimides, no pas en benefici dels capitalistes, sinó en benefici de l'augment de producció, que era necessari per a assolir la victòria. Lliure de la trenyina de restriccions, si una màquina útil venia a fer ociosa l'habilitat d'un grup d'obers, ningú no els emparava mentre la producció fos acrescudada. Acudien al taller dones i estrangers, els procediments tradicionals se simplificaven, i un buf de renovació planava per damunt de tota la indústria. S'adoptaven els salaris *taylor*, obrers *avivadors*, segons la terminologia americana, es barrejaven als novells i en total la legislació del treball, el *corpus* de convencions, pactes i reglaments, lentament conquerits pels laboristes fins a 1914, esdevenia inaplicable a les noves relacions.

Perquè — Rathenau és tal volta qui millor ho ha formulat — l'economia s'ha convertit en cosa de tots: la guerra ho palesà; la pau ho reafirmarà. Ningú no menjarà més pa del necessari, han establert els governs bel·ligerants i més d'un neutre — Suïssa, Hol·landa. Heu's-aquí una afirmació que no serà fàcilment obludada per la majoria dels soldats d'ahir i proletaris d'avui.

Ja han començat els miners i obrers de dressana de les conques

escoceses, i es tem igual moviment en les conques galeses. La doctrina política els és favorable, i res no seria d'estrany que veiéssim episodis de revolta i es manifestés en la violència la transformació. Llegim en la premsa anglesa que els dirigents del moviment s'esforcen a endegar-lo cap a solucions de normalitat, i verament és creïble que així ho facin en la convicció de què ningú pot refusar-se avui, que tota alteració representaria un cataclisme, ja que és precis portar a màxima la producció. Milita finalment contra una solució violenta l'esperit tradicional de transacció de les organitzacions angleses, que no ha desaparegut de les obreres ni de les patronals. Hom parla ja de la construcció de mig milió d'habitacions, resolent un dels problemes més aguts de la vida obrera, i d'afavorir amb elles els proletaris llicenciats de l'exèrcit. Segurament veurem brollar d'aquesta hora fecunda de la pau institucions nombroses que faran una nova llei a la indústria en la qual per ventura el sindicat no adopti enfront del capital, una actitud de lluita, sinó un gest de col·laboració.

—

L'armistici posà definitivament homes nous al front dels destins d'Alemanya. No val a dir que Scheidemann col·laborava en el darrer govern de la monarquia; llavors actuava de força motriu d'esquerra i ara actua de força de contenció governamental. Demés, arriba al poder com a cap i representació d'un partit que té afirmat el propòsit de transformar el sistema econòmic actual, suprimint la propietat privada dels medis de producció. D'aquest punt de vista és interessantíssima la conducta financiera del govern alemany, i més en parangó amb la del govern francès. Klotz, el ministre de Finances de França, s'até a les antigues fórmules de la imposició indirecta, portant-les a una tensió tal, que han de corregir-se per a no fer il·lusori el mínimum de vida exempt, demanat per totes les democràcies. Així mateix se n'exceptuen els oficials americans i anglesos permissionaris en les ciutats de França.

És a dir, l'impost indirecte es desnaturalitza; adquireix elements d'impost personal.

Quant a Alemanya, hi ha un projecte de llei d'hisenda on Schiffer ha recollides les tendències del socialisme majoritari. Per a aplicacions immediates d'un programa expropiador no hi està ningú: la lliçó russa és prou a la vora, i el poble alemany sap perfectament que és arribada l'hora de treballar com mai, i estalviar com mai per a salvar d'una fallida definitiva l'estat nacional. Les partides negatives del balanç són formidables. Hi ha la doble imposició que l'estructura federal implica. Hi ha la indemnització de guerra que s'espera, la pèrdua del districte de Thionville i consegüent minva de la indústria siderúrgica, l'exclusió del Luxemburg de la Unió duanera que podria compensar aquella pèrdua. Alemanya es troba — diu un dels seus publicistes — com una societat anònima que ha emès deute, esperant guanys enormes i s'ha vist anihilada. Ha de fer ara esforços desesperats per a pagar, amb l'actiu d'abans de l'especulació. Que els esforços es fan, no té dubte: es taxen els beneficis de la guerra per l'any 19; es grava la plus-vàlua de les fortunes en tot el temps de la guerra; s'estableix (un altre cop) un impost sobre els patrimonis no afectats pels impostos anteriors, i, seguint les regles de la Fabian Society, es graven les rendes progressivament.

L'impuls socialista dura, ara que no triomfa en absolut per la consciència plena que avui com mai són necessaris a Alemanya els valors personals d'iniciativa, atenció i aprofitament de la conjuntura que tenen en l'economia lliure, i només en ella, immediata retribució. La socialització no es detura; però, en lloc de triar com a camp d'acció les capes més agitades de l'atmosfera econòmica en què el capital neix, es dirigeix vers les capes més denses en què sedimenta el capital ja format, i no desapareix així l'estímul del guany, necessari encara per al millor rendiment de l'humana conducta.

Tots els nacionalismes del món cerquen la solució dels problemes llurs en la sala del rellotge del Palau del Quai d'Orsay. Hi acuden els rumanesos i els grecs en demanda de límits nous que alliberin Europa d'irredentismes. Hi acuden polonesos i txecs en demanda que sigui en definitiva resolt llur anhel de material realització de la idea nacional. Hi acuden els finlandesos per a renovellar les relacions amb l'Europa occidental. Irlanda mateixa designa tres individus perquè allí la representin. Aturem-nos un moment en aquest cas. Les darreres eleccions han produït la desaparició del partit nacionalista. La massa de cent diputats, àrbitres del Parlament en els dies de Lloyd George, hereva dels prestigis de Parnell i de O'Connell, s'ha enfonsat d'un sol cop. Romanen 4 diputats fills no tant del sufragi com del pacte, ja que han sortit per l'Ulster en virtut de l'aliança entre els orangistes i el partit de l'*home rule*, 2 més elegits a Irlanda i 1 elegit pels irlandesos emigrats a Liverpool. Triomfa encara un fill de Redmond, hereu dels prestigis del vell *leader* i del major, mort en la guerra; però Dillon, el *leader* actual, és vençut per De Valera en la circumscripció mateixa que l'elegí vint-i-cinc anys seguits. Dels elegits, 35 eren en presó o en exili; la resta es reuní en assemblea memorable a Dublín el dia 21 de gener.

La tradició anglesa de respecte a les manifestacions del pensament fou mantinguda. La llei marcial feia impossible la celebració de l'Assemblea, però en fou suspesa en el moment oportú l'aplicació. Així el dia assenyalat es reunia en la gran sala del municipi de Dublín, el «Dail Eireann», que tal és el nom celta de l'Assemblea. Després d'una pregària col·lectiva, foren cridats nominativament tots els diputats electes per districtes d'Irlanda, inclús els orangistes. El nom de sir Edward Carson — diu el *Times* — fou saludat amb un esclat de rialles. S'entra en l'ordre del dia, comprnent l'aprovació d'una constitució republicana, la declaració de la independència irlandesa en forma d'apel·lació a les nacions lliures i, per fi, la discussió del programa i fixació de posicions dels partits.

Dita declaració es fonamenta en el fet que l'electorat irlandès ha palesat en la lluita darrera sa ferma adhesió al pensament d'una república irlandesa, elegint una representació popular, l'única que té poder de fer les lleis en dit territori, la única que serà obeïda pel poble irlandès. Finia la declaració assegurant que és condició prèvia per a l'existència de la llibertat civil l'evacuació pels soldats anglesos del territori hibernic. Un cop acabada la lectura en irlandès, es llegí novament el document en anglès, que fins aleshores no s'havia parlat, i en francès. Després vingué el jurament: tots els diputats, drets, repetien la fórmula presidencial compromentent tot el llur esforç per a la implantació d'aquell codi.

El missatge a les nacions lliures d'Europa insisteix en la diferenciació nacional d'Irlanda assenyalada d'ençà del temps de la conquesta romana; en la connexió de la llibertat irlandesa amb la dels mars, ja que els seus ports són la clau de l'Oceà avui detentada per Anglaterra; i, finalment, que no cessarà la violència en terres d'Europa ni es realitzarà una societat democràtica mentre a la illa verda perduri la dominació angla, per la qual raó apel·len al Congrés dels pobles reunits a París, amb intent de resoldre la magna qüestió de l'organització del món.

Que els irlandesos no encaminen malament sa protesta ho palesa un fet. Tres són els representants del parlament irlandès a la Conferència de París: el comte Plunkett i els diputats De Valera i Griffith; però aquesta representació és, per ara, purament teòrica. No s'ha pogut fer efectiva. No s'ha traduït en actes més que per una via aparentemnt indirecta, però en realitat l'única de possible eficàcia real: les informacions de la premsa nord-americana.

És clar que l'única possibilitat que la Conferència s'ocupi de la qüestió d'Irlanda rau en que ses demandes sien patrocinades pel president Wilson, i és clar també que només a mercè d'una puixant correntia d'opinió americana pot parlar-ne el president. L'esforç dels irlandesos americans, altrament, és tra-

dicionalment requerit en les lluites nacionals d'ençà dels dies del fenianisme. Havent molt ajudat la selecció positiva que el triomf en territori americà representa, i l'aparèixer allí l'esperit nacional, depurat de les tares de misèria, fanatisme i mesquinesa d'horitzons, a l'eficàcia de l'esforç dels irlandesos ultramarins. La premsa americana comença a valoritzar aquest moviment, que ha sabut ser violent, i el que és més difícil, deixar d'ésser-ho. Àdhuc la premsa anglesa, potser a contracop, comença a valorar el nous corrents de l'òpinio irlandesa altrament que com una sedició. Ço és: la gent no opinen que es tracti d'un problema d'energia oposada a l'energia, d'autoritat contra anarquia, sinó d'un problema polític que s'ha de resoldre amb lleis, i no amb càrregues de policia. De moment es mostren els diaris meravel·lats de l'ordre, coherència i ponderació amb què s'ha produït l'Assemblea *sinn-feiner*. Segurament la bona via per a arribar al triomf, quan com ara no està renyida sinó ajudada per la passió.

POLÒNIA

Per primera vegada — i en bona hora sigui dit — es pronuncia en terres d'Europa el nom de Polònia, sense que l'entonació reveli ni la sentimental i blana lamentació, ni el despectiu passar de llarg. Lamartine, president de la República, plorava sobre els destins de Polònia, l'aliada oriental de França que en 1848, l'any de la revolta política, barrà amb son cos trossejat el camí a les forces de Nicolau I, encarnació de l'antic règim. Quinze anys després, Bismarck enviava els soldats de Prússia en ajuda dels cosacs que encalçaven pels boscos les bandes de revoltats. Les tradicions francesa — d'amistat amb la llunyana Polònia — i teutona — d'odi als eslaus veïns — continuaven més tard. A malgrat de l'aliança amb el tsar, tota França era orgullosa i fidel al crít famós de: «*Oui, Monsieur. Vive la Pologne!*», al mateix temps que en uns dels capítols de la *Política alemanya* escrivia el Príncep

de Bülow que «el problema polonès no és de política, ni de raça, ni d'economia, sinó de voluntat, d'energia».

La nació dissortada havia comeses faltes greus que ens expliquen, àdhuc sense justificar-la, sa tragèdia. És antic ja que els cavallers teutònics ocupaven, una després de l'altra, les fortaleses que dominen el curs inferior del riu nacional; l'evolució perdurava fins al 1772, en què era desposseïda Polònia de la ciutat de Dantzig, en una continuïtat perfecta, i la tenacitat germànica, contrastant amb la vida incoherent i la lliure fantasia dels eslaus, conquerí completament la boca del Vístula argentat. Avui qui es passeja per les *Gassen* ombrívols i per sota dels roigs murs humits de la Marienkirche dantziguesa, pren de les cases de patricis mercaders, testimoni d'opulència burgesa, no d'aristocràtica prodigalitat; veu triomfar les decoracions abarrocaades i les reminiscències de la Renaixença nederlandesa, per damunt de la barrejadissa d'estructures i coloraines de l'Orient, i, en conjunt, evocarà més aviat l'amargor crítica del vell Schopenhauer, que l'alegria, la noblesa, la punta de follia dels nobles polonesos. Jo penso que el geni d'un home així com el metafísic dantziguès, tutelant la vila nadiua, la vincula més a una raça, la garanteix més a Prússia que les fortificacions on guanya un ducat Lefevbre, l'antic sargent de l'exèrcit revolucionari, i que la dressana bastida sobre el Vístula d'on sortia un dia el creuer *Emden* per a il·lustrar-se per les mars del Sud. Però a despit d'aquest esperit tutelar, Polònia vol i demana l'antiga ciutat del Vístula, i no és prou el criteri de la nacionalitat per a resoldre la qüestió. Si Alsàcia ha de retornar a França, Dantzig hauria de restar alemanya; però Polònia vol la sortida al mar, necessita la sortida al mar i justament per Dantzig; però Dantzig polonesa serà enclavada entre dos trossos de Prússia, que l'absorbiran, i demà renaixerà el conflicte. Les qüestions s'enllacen i s'encavallen indefinidament. I s'hi afegeixen encara el problema agrari de Galízzia i la interna civil inharmonia, la manca entre els estaments polonesos de solidaritat, que és assolida només quan ja és tard, en les hores

tràgiques de l'exterior persecució, com en aquella Constitució — morta al néixer — del 791, que els nobles es despullaven de la investidura feudal i, per consell dels filòsofs, canviaven amb els burgesos l'abraçada de la ciutadania. Allò general és, al contrari, el cantonalisme, el rei-al-cos, cristal·litzat en aquella anarquitzant institució del *liberum veto* que per a escarment i lliçó dels altres pobles de la terra exercí tant de cops l'oligarquia polonesa.

Llegim en els diaris informacions dels grups, conjuncions i lligues polítiques que pacten i estipulen els polonesos, i és la nostra por que «La Unió Popular», «El Grup dels 40» i «La Unió Obrera» no siguin repetició tràgica de les *confederacions* que dominaven una o altra província i feien impossible la vida total de l'Estat, i que no es pugui acomplir, a l'altre cantó d'Europa, la realització sense minva de la cultura política, de l'ideal nacionalista, car a la nostra ment i arrelat en el nostre cor.

L'ASSEMBLEA DE WEIMAR

Som en període d'assemblees. No és la menys interessant la d'Alemanya que delibera per primer cop en el teatre de Weimar, alhora que s'escriuen aquestes ratlles. Sabem ja les dades de sa composició, i poques vegades havia tingut una base tan ampla cap assemblea nacional: 39 milions d'electors, tots els alemanys d'ambdós sexes majors dels 20 anys, són cridats a donar son vot. Pel terrible desgast que la guerra ha fet de la població masculina, la xifra d'electors femenins és més de la meitat del cos electoral, 21 milions. De manera que el sufragi femení, per un joc de l'atzar, ha estat definitiu al mateix moment que naixia. S'ha aplicat la R. P. en sufragi de llista per un procediment semblant al belga i dividint el territori alemany en 38 grans circumscripcions. Els resultats no acusen alteració en la opinió alemanya. Si els socialistes augmenten és exclusivament per raó de la R. P.; la xifra de vots no difereix — a proporció — de l'antiga. Igualment fort se presenta el *Centrum* i en minva deguda en part a la desapa-

rició de la geometria electoral, els partits demòcrata i més el nacional-liberal.

Singular és el fet, que ja ha meregut comentari i no benèvol de França, d'haver-se autoritzat el vot en aquestes eleccions dels ciutadans austríacs residents en territori de l'ex-imperi i la promesa de reciprocitat atorgada per Àustria, penyora d'una prompta fusió dels dos antics estats rivals — Protestantisme i Catolicisme, — federació i confederació — Habsburg i Hohenzollern en una més alta unitat.

* * *

Tal és el parlament de Weimar, representació de la futura Alemanya democràtica. Té un precedent — què no en tindria! — en la mateixa història alemanya. Ço és: el parlament que deliberava en 1848 a l'església de Sant Pau de la ciutat de Francfort, altra vila goethiana. Una i altra assemblea tenen certa significació nacional, i no fou tal volta estrany a aquest sentiment aquell qui decidí que la Constituent es reunís en la noble ciutat de Weimar, on el piller dels carrers diu amb respecte religiós el nom de Goethe i en el parc aristocràtic de la qual, vora la casa rústega tota *rousseauuniana* de l'autor del «Faust», s'evoca, com enloc del territori germànic, l'esperit gloriós de l'Alemanya romàntica, del poble dels *Denker und Dichter*.

L'associació i paral·lelisme de les dues assemblees és fecund en suggestions. Una i altra venien de la revolució triomfant i d'una revolució marcadament internacional. De París venia l'impuls originari l'any 48, així com el 19 ha sortit de Petersburg. Si Scheidemann ha sol·licitat l'admissió d'Alemanya, que «pot encara fer molt de bé a l'univers», en la Lliga de les Nacions, els esquerrans de l'any 48 demanaven que s'allargués la mà fraternal al poble de l'altre cantó del Rin, constituït llavors en efímera república presidida per un poeta, i treballada secretament — el primer govern del món que ho hagi estat — per la gran força avui triomfant: el Socialisme.

Com en 1848, l'Assemblea alemanya és nacional i democràtica, i tendeix a crear una unitat que fonamenti la grandesa i prosperitat pàtries. Llavors convisqueren un element conservador feudal i una esquerra republicana, però la característica de l'Assemblea la donà el grup que avui apel·laríem nacionalista, on s'ajuntaven els homes de nom gloriós Dahlmann i Gervinus, Arndt i Grimm, els historiadors i els poetes, reveladors de l'esperit tradicional i ensembla constructors de la nova nació. Es lícit esperar que també en aquesta Assemblea siguin els liberals, els restauradors de les valors nacionals eternes, els que donin la tònica i conseqüeixin allò que els gloriosos idealistes de fa 70 anys no assoliren, ço és, fer passar sense minva les condicions novelles que la vida de pàtria exigeix de l'ordre revolucionari al jurídic.

Com en l'any 48, seguiríem, s'aixeca la qüestió de la Marca de l'Est, molt més aguda avui perquè cap miratge democràtic ni cap obstacle cultural entorpeix la idea nacional polonesa, exaltada per un culte de 70 anys en tots els cervells lliberals d'Europa. Manca, però, l'esperit generós que feia declarar als esquerrans de Francfort que el repartiment de Polònia fou una ignomínia per a Europa mentre que roman l'orgullós pensament prussià de que el sol de Posen no és conquerit amb el sabre i amb el foc, sinó amb l'arada i amb el llibre.

Per sobre de tot, en 1919 el problema de la unitat alemanya, incloent en aquesta realització de la nacionalitat, Austria lliure ja de terres italianes i esclaves, haurà assolit en la mutilació i en el decaïment la depuració de la substància nacional. No mor en tot, sinó que reduït es consolida el bell pensament d'una *Mitteleuropa* que, convertida en *Grossdeutschland* sense tutela ni opressió de cap al·logen, pesarà en el món i, en conseqüència, els impulsos de construcció nacional no moriran del doble error que els «Gedauken und Erinnerungen» de Bismarck assenyalen a l'Assemblea del 48: una depreciació de les forces i vitalitat de les dinasties alemanyes i dels llurs estats, i una superestima de les forces de la *barricada* prenen aquest món en amplíssim concepte.

No cap avui estimar en més el particularisme dels petits Estats, ni és encara possible desconèixer la força revolucionària. Els diputats de Francfort foren abandonats del poble i violentats pels soldats de Prússia. Sap avui tot Alemanya que el que negui prestigi a l'Assemblea obra la porta al maximalisme. A despit dels recels de l'estranger, és de suposar que el caient natural de les coses tindrà plena realització i que tots els homes de llengua alemanya diran com Ebert en obrir la Constituent, el vers famós de Schiller: «Wir wollen sein ein einzig Volk von Brüdern» (serem només un poble de germans.)

I aquesta és l'Assemblea d'un poble vençut; d'un poble que està amenaçat d'una enorme contribució de guerra; que s'ha vist forçat a retornar uns territoris on ell trobava el símbol i materialització de sa unitat, ètnicament i lingüísticament alemanys, enc que fossin de civilització mig francesa i que no es pugui ara en aquesta hora de passió esbrinar sa veritable voluntat; un poble que, essent navegant i mercader, es veu isolat del món i forçat a construir l'*isolierter hendelstaat* que son filòsof nacional imaginava; que té la frontera Oest ocupada per un exèrcit enemic, i sent, més terribles que les amenaces agenes, bategar les demandes d'un proletariat avesat per la guerra a la violència; poble, en fi, vençut i vençut del tot, després d'haver sacrificat a l'esperança del triomf les vides a milions i els *milliard* a centenars?

Qui ho diria, en llegir l'obertura de l'Assemblea? Hem perduda la guerra, declara Ebert. Si, prou...; però és la música, i no pas els mots, el que fa la cançó. Hem perduda la guerra, però no acceptem sense condicions la pau; i sense dir-ho mostren els socialistes l'amenaça. Jaquim el poder i vindrà el maximalisme, amb la terrible amenaça de contagi. Ben altrament parlava Thiers als diputats de Burdeus en 1871, i també Thiers deia: «Hem perdut la guerra; pagarem una indemnització; ens prenen l'Alsàcia.» Pensant-hi, hom pensa que estem davant d'aquell pensament de Tolstoi, resum de la seva magna *Guerra i Pau*, que suposa que

mai no es perd ni es guanya una batalla; és només que un dels contendents afirma i creu haver-la veritablement perduda o guanyada.

Retinguem aquestes consideracions en espera del que en el successiu acordin els diputats d'Alemanya, reunits en la gloriosa i aristocràtica ciutat on s'expandí el geni de Goethe i floreix avui encara el culte a la memòria del més alt poeta d'Alemanya.

M. REVENTÓS

CURSOS MONOGRÀFICS D'ALTS ESTUDIS I D'INTERCANVI

INTRODUCCIÓ A L'ESTUDI DE LA CULTURA MATERIAL I ESPIRITUAL DELS NEGRES DEL SUDAN

Formant part de la sèrie de Cursos Monogràfics d'Alts Estudis i d'Intercanvi, el professor Dr. Diedrich Westermann, del Seminari de Llengües Orientals de Berlín i expert etnòleg que ha passat molts anys entre els pobles africans, va donar en els mesos d'abril i maig de 1917 el seu curs, en deu lliçons, a tall d'introducció a l'estudi de la cultura material i espiritual dels negres del Sudan.

En la primera conferència exposà el Dr. Westermann el concepte de negre relacionant-lo amb la classificació de les races africanes en pigmeus, camites i negres, subdividint-se aquests en negres del Sudan i bantús al S.

Dedicà la segona sessió a la crítica del concepte de «primitiu» i a l'exposició del concepte de poble natural (*naturvolk*), documen-

tant-lo amb dades provinents dels camps de la Filologia, Religió i Sociologia dels pobles africans, amb les quals comprovà com cap d'aquests no mereix el dictat de primitiu.

En la tercera explicà l'estat de l'Agricultura, els mètodes de conreu, plantes més abundants, festes i cerimònies agrícoles, i finalment l'estat de la indústria pecuària.

En la quarta donà compte dels procediments dels negres per a edificar llurs cases i dels diferents tipus que hi ha d'aquestes.

En la quinta parlà de la vida comercial, econòmica i familiar dels negres, dels mercats, dels preus i equivalents de la moneda i de la divisió del treball segons el sexe. La forma d'organització de la propietat de les terres, que pertanyen totes al cap de tribu. L'organització de la família està basada en la poligàmia, havent-hi diverses formes de prometatge, entre elles el prometatge anterior al naixement de la noia. Seguidament explicà els criteris que dominen en la imposició de noms i educació de la infància, i acabà donant una ullada sintètica sobre el caràcter dels negres.

La següent fou dedicada a la vida social de diverses tribus africanes. Enumerà les classes socials de què es componen, de les quals les superiors solen atribuir-se un origen mitològic, i cità també distincions socials basades en l'ofici que es practica. Estudià la institució reial tal com es troba entre els *kpelle* de Libèria, i les obligacions dels membres d'una tribu, consistents en pagar certes contribucions i conservar els camins. En l'ordre judicial donà compte del *palabar* o cort de justícia, del procediment que davant d'ella es segueix i de les penes que s'imposen pels diferents delictes. Acabà aquesta conferència exposant alguns conceptes sobre la guerra entre les tribus.

En la setena sessió foren estudiades les llengües parlades pels pobles sudanesos. Estudià els elements que integren les paraules, detenint-se especialment en el to, essencialíssim per a la distinció de les paraules segons sia baix, mitjà, alt o compost, relacionant-lo amb les idees que expressen i comparant-lo amb semblants fenòmens d'altres llengües, i citant, com aplicació d'ell, el llenguatge

del tambor, que permet als negres comunicar-se a grans distàncies. Cità després les llengües particulars de les societats secretes i de les dones, els sons metafòrics, molt abundants en els idiomes dels negres, les expressions sumament gràfiques i corporals per expressar tot sovint idees espirituals, i per últim s'entretingué en l'estudi del sistema de numeració basat en els dits dels peus i mans. Per acabar, advertí que tot lo dit es refereix a les llengües parlades al Sudan, ja que les llengües bantús tenen un altre principi de divisió basat en sufixos desconegut en les sudaneses.

La vuitena fou dedicada pel professor a explicar com treballa l'etnòleg entre els negres, començant per desfer el prejudici de perills exagerats de la vida a l'Àfrica. Recalcà la necessitat d'estudiar les peculiaritats dels animals, perquè per a cada una d'elles tenen els negres un mite o llegenda explicatòria. Donà consells pràctics per aprendre les llengües indígenes, per la manera de fer les investigacions — puix cal tenir present que sovint la religió els prohibeix donar dades sobre certes creences o cerimònies — sobre la recol·lecció d'objectes d'interès etnogràfic, i acabà llegint fragments d'un qüestionari referent a l'organització familiar.

Les dues últimes sessions foren dedicades a l'estudi de la religió i la màgia en els pobles sudanesos. Començà exposant les idees d'aquests pobles sobre l'ànima i l'esperit, distingint la de l'home mort (*molin*), l'ombra (*luwo*) i l'esperit tutelar (*okra*) que habita en l'home; explicant les formes d'aparició dels molin i ses successives encarnacions, les proteccions que l'obra dispensa a l'home amb qui està unit i els procediments màgics per fer perdurable aquesta unió. Cità la creença en esperits que viuen en muntanyes, boscos i aigües, exposant la teoria que la creença en els esperits dels boscos deu son origen als ximpanzés i la dels esperits de l'aigua a les foques. Explicà la creença en les bruixes (*wulu*), poders que se'ls atribueixen i procediments per evitar-les i descobrir-les, detenint-se a explicar les diferents ordàlies que a aquest fi es practiquen.

Desenrotllant l'explicació de la màgia entre aquests pobles,

citá una sèrie d'exemples per palesar les diferents classes que n'hi ha, i doná a conèixer vàries cerimònies màgiques destinades a distints fins. Parlà seguidament del totemisme, considerant-lo com una forma de màgia per analogia, citant varis dels seus fenòmens i exposant sos efectes socials. Acabá finalment afirmant l'existència en aquells pobles de la creença en un Déu suprem, si bé advertint que son culte no s'és desenrotllat.

LES NOVES ORIENTACIONS SOBRE LA HISTÒRIA DELS DIALECTES GRECS

El Sr. Nicolau d'Olwer, Professor a l'Escola de Biblioteccàries, donà sis lliçons, tractant de les orientacions darreres sobre la història dels dialectes grecs que varen constituir la matèria del curs desenrotllat en juny de 1917 pel Sr. Nicolau.

Començant per la prehistòria del grec, la primera lliçó va dedicar-la al període indoeuropeu i a l'estudi de la constitució de la llengua i dialectes indoeuropeus.

L'objecte de la segona lliçó va constituir-lo l'exposició del període del grec comú amb la significació de l'interval entre la llengua indoeuropea i el grec comú, els orígens d'aquesta llengua i el seu camí de formació entre els elements conservats de l'indoeuropeu i les pròpies innovacions fonètiques i gramaticals.

La lliçó tercera tractà de la crisi del grec comú i les seves causes internes —inestabilitat de certs fonemes— i de les externes —contacte amb altres llengües: *a*) llengües primitives dels territoris hel·lenitzats; *b*) relacions del grec amb fenicis i egipcis; *c*) llengües dels Balcans: macedoni, tracl, albanés; *d*) llengües en contacte amb certes colònies: a Itàlia, França i Espanya; *e*) vocabulari egeu de la llengua grega.

La quarta lliçó consistí en l'exposició dels dialectes grecs. En el grec oriental s'assenyala la comunitat dels dialectes àtico-jònics i les influències mútues que la demostren. Continua

després l'estudi de l'aqueu amb ses variants i característic sil·labari cipriota; la descripció de les característiques de l'edlic, les seves divisions amb els trets que les justifiquen; l'ortografia beòcia i les influències occidentals sofertes per aquest dialecte.

La quinta lliçó va ésser dedicada al grec occidental, fent l'estudi dels dialectes NO. i dòric amb llurs subdivisions i particularitats, remarcant les característiques comuns a tot el grec occidental, especialment la conservació de formes del grec comú. També hi tingué lloc la classificació de les semblances entre tots els grups de dialectes diversos en la forma següent: per diferències dialectals dintre el grec comú; per evolucions paral·leles; per barreja de pobladors; per manllevs dialectals.

La darrera lliçó compregué, amb el títol d'*assaig d'unificació*, les tendències a la unitat de totes les formes dialectals abans exposades i de les causes productores d'aquestes tendències: sentiment hel·lènic, alfabet comú, comerç, emigració, conquesta, etc., i terminà amb l'estudi dels seus resultats: el jònic comú dels segles VI i V, el grec comú del segle IV i el triomf final de la *coinë*.

MIQUEL ÀNGEL I LA SEVA VIDA

Miquel Àngel va nèixer el 6 de març de 1475 a Capresa, de la diòcesi d'Arezzo. Deuria haver nascut a Florència mateix: el bressol de tota la seva família, i la ciutat on ell hauria volgut viure tota la vida.

El seu pare, fou Leonard de Buonarrotti Simoni, el qual era llavors potestat de Chisi i de Capresa. El pare de Miquel Àngel posseïa propietats a Settignano, país on abunden les pedreres i, naturalment, habitat per picapedrers i escultors. Criava a Miquel Àngel la dona d'un de aquells picapedrers, anomenats *scarpellini*. A aquesta circumstància Miquel Àngel atribuïa la seva preferència per l'escultura. Un dia ell deia a Jordi Vasari: «Si quelcom d'estimable tinc en el meu esperit, apreciat Jordi, ho dec a la qualitat de l'aire del vostre país d'Arezzo, com també dec a la llet que he mamat les maces i els cisells de què em serveixo per a esculpir les meves figures.»

Quan tingué edat d'anar a l'escola, Ludovic l'envià a casa de Francesc d'Urbino, que promptev a advertir que Miquel Àngel tenia una vocació irresistible pel dibuix.

En aquesta escola Miquel Àngel entaulà profunda amistat amb un dels seus companys dit Granacci, que el proveïa dels models per copiar. Granacci freqüentava el taller d'un pintor cèlebre en aquell temps, que es deia Dominico Ghirlandajo. Un dia va portar Miquel Àngel a casa del seu mestre, qui amb gran amabilitat va preguntar a Miquel Àngel si tenia algun dibuix per a ensenyar-li.

— Sí: heu'saquí alguna coseta, — contestà Miquel Àngel amb gran timidesa, i traient de la seva butxaca un gravat de Martí Schongaller que havia il·luminat, li hi mostrà.

Ghirlandajo, sorprès de la originalitat atractiva del dibuix i dels colors, posant la mà sobre l'espatlla de Miquel Àngel va dir-li:

— T'admeto en ma casa. Estic segur que prompte seràs un gran artista.

Al dia següent, Dominic Ghirlandajo es presentà a casa del pare de Miquel Àngel dient-li: — Vinc per a demanar-vos un favor.

— Un favor!... Quin?

— Oh! no vinc per a demanar-vos ni consell ni diners ni ajut.

— Llavors, què?

— Vinc senzillament per a demanar-vos el vostre fill per a fer d'ell un artista.

— El meu fill!... Un artista!... Això, veritablement, no; no ho espero!

— He vist d'ell, replicà Ghirlandajo, un dibuix que m'és suficient per a provar que tenim aquí un artista.

— Són boig!... Mai he comprès que el meu fill fos un geni en cap concepte.

— És inútil! A pesar vostre un dia o altre el vostre fill escoltarà la veu del destí. Si teniu confiança amb mi, deixeu-lo venir al meu taller.

— Bé! Bé! I això m'ha de costar alguna cosa?

— No res absolutament. Li recompensaré pels serveis que pot fer-me.

I als catorze anys Miquel Àngel entrà en el taller del pintor Ghirlandajo. Tants foren els seus progressos que el pintor a tothom qui visitava el seu taller presentava Miquel Àngel dient: «Aquest jove sap ara més que jo.»

Llorenç el *Magnífic*, de la família dels Mèdicis, gran protector de les arts i els artistes, va exornar el seu jardí amb una col·lecció d'estàtues i fragments antics, confiant la col·lecció a un escultor anomenat Bertoldo que havia sigut deixeble de Donatello. Llorenç de Medicis, veient que l'escultura italiana no estava a la mateixa esplendor que la pintura, fundà en els seus jardins de S. Marc una escola d'escultors i pregà a Ghirlandajo que li enviés deixebles dels més hàbils; aquest envià Francesc Granacci i Miquel Àngel. És en els jardins de S. Marc on es començà a formar l'ar-

tista florentí. Allí tingué ocasió d'admirar la bellesa de les obres antigues, sense que abatessin el seu cor. Sentia llavors, — quan solament tenia catorze anys, — la voluntat de crear, i la bellesa de l'art eren ja tan notables en ell que l'impulsaven cap a la creació d'una nova escultura. No havia passat Miquel Àngel en entrar en els jardins dels Medicis, de demostrar els seus fermes coneixements per a la pintura, i preocupat amb la idea de provar l'escultura que era ja la seva vocació, prengué un tros de marbre i començà el cap d'un faune. Llorenç de Medicis, passejant pels jardins, trobà el jove escultor tan donat al seu treball, que ni tan sols s'adonà que l'estaven contemplant, i tocant-lo per l'espatlla li digué:

— Amic meu, permeteu-me que us faci una observació.

— Quina? — respon Miquel Àngel.

— Oh! jo no sóc escultor. Però hi ha en el cap del vostre vell faune... Perquè és un vell faune, no és veritat?

— Sí, és un velli.. I bé què trobeu d'estrany en aquest cap?

— Haveu volgut representar un faune rient?

— Sí, sí! I després?

— Després?... Haveu vist molts vells amb el dentat complet? El vostre té una boca massa generosament proveïda.

— A fe meva, que teniu raó... Qui sou, doncs?

— Poc us importa amb tal que la meva crítica sigui justa. Adéu, fill meu!

La observació de Llorenç de Medicis era tan justa que Miquel Àngel, agafant el cisell, d'un cop feu saltar dues dents al seu vell faune.

El dia següent corre de seguida al jardí per veure la seva obra, i aquesta havia desaparegut, i per ordre del Medicis transportada al palau i des d'aquell dia Llorenç de Medicis fou un dels seus protectors. En aquest temps executà *El Combat dels Centaures* i la *Verge de l'escala*.

En l'any 1492, mort Llorenç de Medicis, el succeeix el seu fill Pere de Medicis que no heretà del pare més que els defectes i que

no sentia pel gran escultor la veneració que aquell li professava. Un matí d'hivern, que la neu queia abundantment, cridà a Miquel Àngel i li ordenà:

— Mestre, és precis que em construeixis de seguida una figura de gegant tan alta que sobresurti per damunt les espitlleres del meu palau.

— De quin material?

— De quin material!... En el pati trobaràs quanta neu sigui necessària.

— Bé! Ja que em doneu un salari, és just que me'l guanyi. — Sortí Miquel Àngel amb el cap humiliat per la grossera fantasia del príncep i amb el propòsit d'abandonar els jardins de S. Marc.

Durant la seva estada en el Palau dels Mèdicis, Miquel Àngel va conèixer el prior de l'hospital del Sant Esperit, qui per a l'església li encarregà un Crist. Com sigui que l'escultor expressés el desig d'estudiar l'anatomia sobre els cadàvers, el prior li proporcionà una cel·la del convent, propera a l'hospital. Allí estudià l'anatomia, el mecanisme del cos humà, les seves proporcions i el joc dels seus muscles. És en l'hospital del Sant Esperit on pot dir-se que s'acabà de formar Miquel Àngel; fou allí el punt de sortida d'aquest dibuix incomparable que havia de constituir el seu geni, i que havia d'ésser l'instrument de sa vàlua i tal vegada de son estil.

De Florència, que es revolta contra Pere de Mèdicis, surt en 1494 per anar a Bolonya i d'allí a Venècia, retornant més tard altra volta a Bolonya. Al cap d'un any torna a Florència i allí modela *Amor adormit* que fou venut per un marxant com una obra antiga per dos cents ducats al cardenal Sant Jordi.

Assabentat el Cardenal de l'engany, en lloc de molestar-se, envià a cercar Miquel Àngel, qui arribà a Roma el 25 de juny de 1496. Més tard el cardenal Sant Denís li encarregà la famosa *Pietat* que representa el cos de Crist sobre els genolls de la Verge. Aquesta fou l'única obra que Miquel Àngel firmà, i heu's-aquí perquè la firmà. Està, encara avui la *Pietat* en l'església de Sant Pere de

Roma; entrant-hi un dia el florentí, veié un gran nombre d'es-trangers que amb admiració contemplaven la seva obra; eren lombards i un d'ells demanà el nom del'autor, a la qual cosa un altre va respondre: «És el nostre *Gobbo de Milà*.» Miquel Àngel no digué res, i a la nit, proveït d'una llàntia i un cisell, gravà sobre la cintura de la Verge: *Michael Angelus Bonarotus Floren...*

I arribem als anys 1501 i 1503 en els quals Miquel Àngel ens presenta ja una de les seves obres mestres. Ens referim al *David*. Divuit mesos invertí en la realització en marbre d'aquesta genial i colossal figura. Miquel Àngel volgué donar vida a aquell David que lluità contra el gegant Goliat, sorprenent-lo en el moment en què amb son mandró va a llençar la pedra. Tot, dintre del dinamisme de la figura, té una valor d'un equilibri extraordinari. La mirada ferma i resolta contra el colós que s'apropa; la mà esquerra aguantant el cuiró del mandró damunt l'espatlla; l'admirable mà dreta, amb tota la tensió de l'ànima, esperant el moment de fer rodar el mandró per a tirar la pedra; el peu esquerre, lleugerament endavant per a mantenir l'equilibri del cos en el moment; tot és d'un realisme i una escrupolositat anatòmica admirables. Aquesta colossal figura fou col·locada fins l'any 1873 enfront de la Senyoria, i avui es troba a l'Acadèmia de Belles Arts de Florència.

A la primavera de l'any 1505, els magistrats de Florència encarregaren a Leonardo i a Miquel Àngel que decoressin cadascú una part de la Sala del Consell en el Palau Vell. Leonardo da Vinci començà la *Batalla d'Anghiari*; Miquel Àngel, la *Batalla de Cascina*. Florència es divideix en dos bàndols; però el Vinci, ja cansat per la seva salut delicada, abandonà prompte son treball; Miquel Àngel, ple de salut i ambició, pinta els soldats florentins banyant-se en el riu Arno sorpresos per l'enemic.

«Mentre existeixi aquest quadre — diu Benvenuto Cellini en les seves *Memòries* — serà l'escola del món.» Aquestes dues obres, del Vinci i del florentí, han desaparegut. Miquel Àngel d'ara endavant farà del seu art l'expressió de la seva pròpia ànima i una

nova estètica brollarà de les seves mans; però no una estètica d'escola, sinó la traducció plàstica de la vida, amb les seves dolors, les seves lluites i les seves alegries.

* * *

A l'any 1505 tornà Miquel Àngel a Roma, per iniciar-hi un dels períodes més gloriosos del seu art. Era llavors Papa el cardenal della Rovere amb el nom de Juli II, el qual encarregà a l'escultor l'obra de la seva sepultura i una estàtua de bronze per a Bolonya.

Però on el geni de Miquel Àngel es manifesta en tota la seva potència és en les pintures de la Capella Sixtina. L'escultor florentí no havia revelat encara el seu geni en la pintura, i els seus enemics, davant dels quals anava Bramante, arquitecte del Papa i amic de Rafael, tramaren el complot i aconsellaren al Papa Juli II que encarregués a Miquel Àngel la decoració de la capella amb l'esperança que l'artista fracassaria. Miquel Àngel, davant d'aquella prova que estava fora del seu art familiar, refusà l'oferta, i proposà el pintor Rafael que sabia que era agradable al Papa i a Bramante. Però el Papa ordenà a Miquel Àngel l'execució i el florentí obeí. Poc coneixedor de la pintura al fresc, començà la seva obra i amb ella el seu fracàs; a penes pintava un tros de volta, la pintura es tacava i la figura perdia tota valor. «Ja havia advertit a Vostra Santedat — diu al Papa — que la pintura no era el meu art. Tot quant he fet és inútil; si no em creieu, encarregueu a algú que vingui a veure-ho.»

Però Miquel Àngel estudià, provà i resolgué els defectes. Allí, en el recolliment religiós de la seva soledat, un món palpitant d'emocions sorgia de la seva ànima, un món que el doll prodigiós del seu saber projectava sobre les parets i que les resplandors del seu pinzell animaven amb vida immortal.

Les escenes són totes de la Sagrada Escripura. *La creació de l'home* i la figura del grup «representant la humanitat» són prova prou palesa del geni de l'escultor i pintor florentí. El 31 d'octu-

bre de 1512 s'acabà l'obra i el dia de Tots Sants del mateix any fou la Capella oberta al públic. Pocs mesos després moria el Papa Juli II.

Al mateix temps que li fou encarregada la decoració de la Sixtina, li'n fou també la tomba dels Medicis a Florència que una vegada començada abandonà per a pintar la capella. En l'any 1519 tornà a Florència per a rependre la tomba dels Medicis. Les tombes són dues: la de Julià de Medicis, i la de Llorenç de Medicis. Les dugues són d'identica composició arquitectural; són un exemple de senzillesa i grandesa; formen una urna sepulcral on descansen i es reclinen dos colossos, dugues figures magnífiques sobre les quals dominen sobiranament les figures dels morts en admirables actituds: Julià amb aire de comandament i les dugues figures simbòliques la *Nit* i el *Dia*; Llorenç, absort en profunda meditació, amb semblant de saviesa se l'ha dit *il Pensieroso* i les dues figures simbòliques l'*Aurora* i el *Crepuscle*. Les tombes dels Medicis són en relació a l'escultura, ço que la Capella Sixtina és en relació a la pintura de Miquel Àngel.

Contemplant aquests preciosos marbres, el poeta Joan Baptista Strozzi scrivia uns versos que la història ens ha conservat.

«La nit que tu veus lliurada a un tan dolç somni fou esculpida per un *Àngel*, i perquè ella dorm, ella té vida. Despèrta-la si no ho creus, ella parlarà.»

Miquel Àngel va respondre amb aquests versos dignes de la seva gran ànima:

«M'és dolç dormir, i més encara ésser marbre, — mentre el mal i la vergonya dura. — No veure-hi, no sentir, m'és gran ventura; — no em despertis, no; parla molt baix.»

Juli II tenia el somni de construir una tomba que superés en magnificència i grandària les més cèlebres de l'Antiguitat i el Renaixement, i encarregà a Miquel Àngel el projecte del seu sepulcre, que tenia d'ésser el turment de tota la vida del gran escultor, *la tragedia del sepulcro* com diu el Condivi. El sepulcre tenia de construir-se en una de les capelles de Sant Pere, la Basí-

lica dels Papes. Fet el projecte, fou tan grandios que Juli II l'abandonà per insinuació de l'arquitecte Bramante. Mort el papa, en son testament Juli II encarregà al cardenal Leonardo Grasi della Rovere de seguir l'empresa, i en 6 de març de 1513, Miquel Àngel executà un nou projecte que consistia en un monument adossat al mur de la Capella. Així anaren realitzant-se nous projectes, fins que en l'any 1545 quedà en la forma que el veiem ara. Durà, doncs, aprop de 40 anys. Per a aquesta tomba Miquel Àngel executà les admirables escultures conegudes pels dos *Esclaus* i el *Moisès*. El *Moisès* és de les escultures de més força de Miquel Àngel, i ha servit de model a generacions enteres d'escultors. Contemplant aquesta admirable escultura un s'imagina veure el retrat fidel de l'ànima d'aquell Moisès que conduïa el poble a la Terra de Promissió.

Mort el Papa Juli II, el seu successor és un Mèdicis amb el nom de Lleó X, el qual li encarregà acabar la façana de l'església de Sant Llorenç, construïda per Brunelleschi, façana que com altres obres del genial escultor no va arribar a acabar-se. A partir d'aquest moment, el més culminant de la vida de Miquel Àngel i que representa l'obra madura del gran artista, sembla decaure el seu esperit; augmenten els encàrrecs que se li fan i no pot atendre tantes obres. Mor el seu únic amor, Victòria Colonna, vídua del Marquès de Pescara, i a tots aquests mals que s'havien d'ajuntar a la malenconia natural del seu caràcter, s'hi han d'afegir les dolors patriòtiques de veure com el partit republicà de Florència llençava els Medicis del poder i de veure com aquests, d'acord amb els enemics de la ciutat, es llençaven contra ella.

* * *

Lleó X mor el 1 de desembre de 1521, un any després del pintor Rafael; el succeeix l'auster Adrià VI que en quant a pintura no coneixia més que Van Dyck i Albert Dürer i si fou bon amic dels savis, no es va preocupar de la seva glòria, ni de la vida dels artistes.

En 1523 pujà al pontificat Climent VII: un nou Mèdicis, cosí de Lleó X. La guerra anihilava Itàlia. Francesc I reclamava Nàpols, i Carles V el Milanesat. El conestable de Borbó arribà fins els murs de Roma, i Climent VII fugí disfressat de mercader i és agafat pels exèrcits imperials; durant el seu captiveri el poble de Florència llença del govern els Mèdicis.

Climent VII s'alià amb Carles V per a retornar el govern als seus i coronar-los a Bolonya i preparà la conquesta de Florència.

Presoner Climent VII, impacients els republicans del jou despòtic dels Mèdicis, decidiren governar-se ells. Però calia preparar-se pel cas d'un retorn ofensiu dels tirans. Miquel Àngel fou nomenat el 6 d'abril de 1529 pels seus compatricis comissari general de les fortificacions. Fèu construir de seguida una cintura de forts en la muntanya de S. Miriat que domina Florència i els seus voltants. Més tard, per una deliberació de la República del 28 de juliol de 1529, se l'envià a Ferrara perquè estudiés les fortificacions de aquesta ciutat i l'artilleria que empleava.

Durant el setge de Florència, Miquel Àngel no es mou de la República: passa sis mesos en el mont S. Miriat, dirigint l'artilleria contra l'enemic. Preveient la traïció del general Malatesta, la denuncia, pel qual motiu se l'acusa de defallir davant l'enemic. Contrariat Miquel Àngel, surt secretament cap a Venècia: Florència el declara en rebel·lió—ço que no havia estat més que un excés de zel. Per fi, oblidant uns i altre, Miquel Àngel tornà a Florència el dia 23 de novembre de 1529 jugant-se la seva vida. El setge continuava, el florentí reprèn el comandament de la ciutat, però la traïció de Malatesta, tal com havia previst el gran artista, acaba amb el setge el dia 12 d'agost de 1530. Vint mil persones donaren la vida per la defensa de Florència. Els vencedors castigaren durament la ciutat. Fou donada l'ordre d'arrestar Miquel Àngel i enrunar sa casa; aquest es va amagar en el campanar de San Niccoló-oltre-Arno, d'on no en sortí fins que el Papa Climent VII el perdonà i li encarregà els treballs de la sagristia de Sant Llorenç. Mentre prenia part en la defensa de Florència acabà l'obra: *Leda*

abraçant Júpiter transformat en cigne. Més tard pintà per a Bartomeu Bettini *Venus acariciada per l'amor*; i la *Pietat* i la *Col·locació al sepulcre*.

Al 25 de setembre de 1534, mort Climent VII, Miquel Àngel va a Roma on pensava acabar la tomba de Juli II, però el nou Papa, Pau III de la família Farnesi, li encarregà la pintura de la gran paret del fons de la Capella Sixtina. Si en les voltes Miquel Àngel pintà els orígens de la humanitat, en la paret del fons va creure que devia pintar-hi l'últim acte de la tragèdia humana, *El Juí final*. La composició és digna de la de les voltes de la Sixtina. En el centre, el Salvador aixeca la seva mà per a jutjar els pecadors que es veuen caure en llargues files dantesques; figures colossals que imploren gràcia pel gest de la divina majestat. A baix una barca plena d'ànimes condemnades. Al costat de Crist, la Verge en actitud suplicant; ella és la única que pot servir d'intercessora amb el Jove Senyor de la terra i del cel als enormes titans que li dirigeixen la mirada com implorant sa protecció. En la part alta, grups d'àngels porten els atributs de la Passió. Per a pintar el *Juí final* Miquel Àngel estigué vuit anys, acabant-lo la vigília de Nadal de 1541. L'obra de la Sixtina ha estat anomenada «l'escola del món». A ella van a parar tots els artistes. És el més gran i etern homenatge a l'immortal pintor florentí.

Després d'aquesta obra pintà els frescos de la capella Paulina *La conversió de Sant Pau* i *La Crucifixió de Sant Pere*, últimes pintures que executà i que responen als anys 1542 a 1550.

A l'any 1547, després d'altra titànica lluita contra els seus enemics, Miquel Àngel se'ns presenta amb un nou aspecte: el d'arquitecte. Mort Antoni de Sangallo que dirigia la Basílica de S. Pere, projectada per Bramante s'encarregà la terminació a Miquel Àngel, qui modificà el projecte, sobretot la cúpula central que fou creació seva i en la qual demostrà el mateix art que havia demostrat en la pintura i escultura. Executà també la *Plaça del Capitoli*, la *Porta Pia*, *Santa Maria dels Ocells* i altres.

Als 89 anys, i en el mes de febrer de 1564, moria a Roma Miquel

Àngel Buonarrotti, escultor, pintor, enginyer, arquitecte i poeta. Ell, florentí de cos i ànima, volgué que les seves despulles fossin enterrades a Florència on segons expressió d'ell mateix, «desitjava restar mort, ja que no havia pogut restar-hi viu».

Miquel Àngel és un far lluminós en mig de l'art, del temps i de la història. La seva obra durarà tant com la vida dels homes.

R. GIRALT CASADESÚS

ELS «SOLITARIS» DE CATALUNYA

PETITA CONTRIBUCIÓ A UN GRAN TEMA

Més d'una vegada ens havia temptat el desig intervencionista al llegir detingudament tots els escrits que s'han produït en la incitant enquesta iniciada en el Glosari, comentada en diverses publicacions comarcals catalanes i ara últimament continuada pel «Guaita» en els darrers QVADERNS D'ESTVDI; ens punyia la frisança de la intervenció però preferíem ésser aprofitats alumnes, quan la lectura de l'últim article en els citats QVADERNS ens donà l'empenta que ens mancava.

I la raó o excusa del silenci consistia en considerar que la nostra intervenció portava aparellada una exposició del caire especial que ofereix la nostra Solitud, causat precisament per l'estret localisme en què s'ha voluntàriament reclòs l'element pensant de nostra comarca; i essent precisa aquesta exposició, ens sentim bon xic insuficientment facultats per a fer-la.

Perquè justament la nostra situació actual, és la de no-situació; novells encara, ens escau no voler limitar nostre radi i fugir de tot confessionalisme que ens pogués privar de respirar a ple pulmó. Per això hem renunciat al bateig sentimental d'allò que s'anomena *escola vigatana* i no hem volgut eixalar nostres a'les amb dogmes i sistemes feixucs de suportar.

Per tot això, esdevé més difícil nostra Solitud, més complexa i consegüentment més interessant. Diguem-ne quatre coses, de la nostra posició, enc que ens torbi la temença d'incórrer en heretgia i com a corollari, en la excomunió dels pontífexs dels diferents corrents intel·lectuals d'avui.

Sembla cosa de fantasia que a Vich — ciutat de llarga tradició cultural (1) — pugui parlar-se de Solitud. Però la causa de la nostra

(1) Vegeu el report del Consell de Pedagogia de la Mancomunitat en informar favorablement la concessió a Vich d'una Biblioteca Popular.

distanciació ens sembla que no és difícil de fixar. La tradició va estroncar-se abans que nosaltres poguéssim beure en ella; i els seus actuals representants no han sabut o volgut adaptar-se a la necessària evolució desenrotllada des dels temps de la restauració dels Jocs Florals fins a's moderns Emprèstits de la Mancomunitat; ha mancat, demés, en la comarca vigatana, entre els nets dels almogàvers (1) i nosaltres una generació intel·lectual intermèdia; s'ha produït una solució de continuïtat i per això nosaltres ens trobem ara lluny de la ideologia patrimoni dels nostre avis i hem topat amb més estridència de la necessària i som titllats de fills pròdigs menyspreadors dels tresors pairals de la rica herència.

I no ho som; com a joïell antic de molt valor apreciem aquesta venerable tradició, però per ésser antic no considerem haver-lo de portar a sobre. Hem adit la nostra herència com a historiadors i no com a continuadors de la mateixa; per això podrem un dia ésser-ne els justos elogiadors. Per què voler donar-li una artificial supervivència, per què fer-la sofrir galvanitzant-la? Enc que ens encisi la formosor de la parla llatina, no ens porta la seva amor a l'extrem deploable de voler-li retornar l'ús vivent i de complaure'ns en les fredes produccions dels moderns imitadors de Ciceró i Horaci. Igualment la vàlua extraordinària de les obres dels panvigatanistes, no sap obligar-nos a donar-ne una segona part que per ésser-ho, esdevindria fatalment una caricatura.

De la tradició sola, demés, no en podem viure; volem actuació millor que retrospecció; ens plau més la fecunditat del cant epitalàmic que la buidor de la elegia; fruïm amb l'himne del treball i la joia del viure.

I és, en considerar l'estat aquest de distanciació, quan apreciem nostra Solitud més que de desert, de museu, comparable potser a la del estudiant *qui vol estudiar* dins la Universitat, la qual portant una patent tradicional de cultura és — amb poques excepcions — un centre d'incultura oficial.

No volem que la tradició ens serveixi d'excusa per a ignorar, ni d'obstacle del progrés ascendent de la cultura. Temps tindrem de me-

(1) Així finalment els anomenava un dia en la pretèrita revista «Catalunya» aquell prometedor jove que es deya Eudald Duran i Reynals.

surar i ponderar degudament aquesta idea tan meditable de la tradició; posem, però, diigent cura que no ens resulti una restricció de la llibertat de l'intel·lecte.

* * *

Un dels trets que més caràcter donen a l'escola panvigatanista, és l'exacerbació del sentiment localista — potser exageradament anatematitzat pels centralistes a ultrança.

És el localisme, paraula que ens porta les angúnies de la definició. Nosaltres li concedim una valor positiva en quant no signifiqui oposició d'escola a escola, competència de capitalitat, enlairament sublim de mansoies valors loca's i menyspreu sistemàtic de l'element foraster, conreu actiu de snobismes literaris.

Concebem localisme, en el bon sentit de col·laboració que pot arribar a influenciar favorablement el desenrotllament progressiu de la cultura nacional; no l'admetem si sols ha de significar una constant protesta contra les institucions directores a les quals els qui més criden ni s'han dignat portar-hi el corresponent granet de sorra (1).

És en el primer sentit que el considerem molt apte per rompre l'unitarisme massa gris i evitar l'absorció i anul·lació de varietats estimables; així mateix creiem en la utilitat de les formes dialectals enriquidores dels idiomes i en les autonomies loca's dins de les regiona's. El diamant com més caires o fereix a la claror, més lluminositat té i més apreci.

Lluny de nosaltres l'oferir-se en espectacle de llacunes xorques, bones sols per a fomentar febres d'egolatria; amem, però, la vida dels rius que infantats per deus puríssimes, recullen tot alè de vida de les conques que reguen i atresoren en son llit les depurades aportacions de totes les valls per anar a vessar-les joiosament en la riquesa blava, endolcint així de la mar immensa la salabror amargant.

(1) No res més desencorajador per al jovent freturós de treballar que l'espectacle de glòries nacionals que a la seva posta es dediquen a campanyes negatives purament, de cap valor constructiva; no res però, més incitant que la contemplació de figures ja d'edat madura que encara són plenes d'entusiasmes i es preocupen dels nous estudis, i dediquen llargues hores i cabals en adquirir nous coneixements. En les planes mateixes de la nostra «Revista de Vich» en podem veure l'exemple.

I la imatge podria variar-se indefinidament, perquè sempre la varietat harmònica dins l'unitat, és indicatiu de perfecció i bellesa.

* * *

Haurem fugit del tema que ens havia fet començar? No pas tant que no poguem lligar la fi amb l'inici.

També el «Guaita» paria del localisme estret com d'una cosa vi-tanda. En dir això, es comprendrà quan agradosament recollim l'en-senyança, tant més de remerciar quan es donen mitjans de posar-la en pràctica. Si per nosaltres és motiu de joia una advertència aciençada, sia per ell causa de satisfacció el nostre propòsit d'atendre-la. L'esti-sora — element fins ara de divisió — esdevindrà en nostres mans ensenyades, instrument de selecció i enllaç.

I també de gran eficàcia per a purgar-se d'aquest localisme i de les angúnies de la Solitud, considerem el col·loqui des de les p'anes de les publicacions i més encara les visites col·lectives; aquesta darrera medicina que tants bons resultats dóna a Itàlia, segons dita del «Guaita», la judiquem d'eficiència notabilíssima aquí Catalunya on no hi ha població que no pugui mostrar-se com a escola més o menys especialitzada; aquestes visites fetes no únicament amb modalitat solemnia, sinó d'una faísó de normalitat, constituïrien veritables monografies en alt grau interessants, especialment si el record de la visita es fes més perdurable mitjançant la publicació de les impres-sions recollides i de totes les idees novament coprades.

Per concloure, gosaríem sols demanar, que les direccions que exposa el «Guaita» per a donar eficàcia a les publicacions amigues dels Solitaris, no siguin les últimes i que segueixi orientant-les per camins d'amplitud i treball en comú fins a fer-ne un magnífic ins-trument de l'alivi i de la utilització dels Solitaris, d'aquesta obra difícil per la qual els vans neguits de la neurastènia han de convertir-se en fe-cunda dolor de deslliurament.

JOAN ANGLADA

(De la Revista de Vich)

LLIBRES

LA JOVENTUT DE PANTAGRUEL i L'EDUCACIÓ DE GARGANTUA, per FRANÇOIS RABELAIS. *Minerva*. «Col·lecció Popular de Literatures modernes», vol. I.

Amb una selecció rabelaisiana és inaugurada la sèrie literària de *Minerva*, germana en edició de la ja tan popularitzada de «Coneixements indispensables».

Han estat aplegades en aquest quadern de 32 pàgines les que hom podria anomenar pedagògiques d'aqueix escriptor de la Turena que tan bé representa la confluència dels dos cicles de l'Edat mitjana i el Renaixement.

No és per ponderar l'esforç d'una traducció de Rabelais. Ha escomès la present el distingit escriptor que firma amb el nom de Lluís Deztany, de la *Société des études rabelaisiennes* de París. Les dificultats provinents del llenguatge original, gras de lèxic i matissat d'expressió, i de la llengua catalana antiga que hom ha volgut imitar en justa observança d'un cert caràcter d'època, han estat vençudes pel traductor, qui de temps ha maldat per dotar la nostra llengua d'una versió completa del «Gargantua» i del «Pantagruel». La sensació que dóna el llenguatge original no apareix gairebé minvada en la versió d'En Deztany, que algun cop ha degut ésser una veritable i acuradíssima interpretació, com en acomodar als girs i formes de la nostra llengua els títols en llatí macarrònic de la llibreria de Sant Victori.

La nota biogràfica del començ, firmada per J. E., assenyala una justa situació de l'autor i de la seva obra entre la lluita d'idees i de sentiments de la seva època.

GERMÀ I GERMANA, per GOETHE. *Minerva*. «Col·lecció popular de Literatures modernes», vol. III.

La fina i espiritual comèdia de Goethe ens ha pervingut a les pletres catalanes traslladada per les mateixes anònimes plomes feme-

nines que un dia s'exercitaven en la traducció del *Guillem Tell* de Schiller. Alumnes de l'Escola Superior de Bibliotecàries són aqueixes traductores, la tasca de les quals ben escaientment ha estat incorporada als quaderns de *Minerva*, tant per la valor de la petita obra mestra com per l'acurament amb què l'han tractada les aspirantes a una professionalitat d'altos amors i esments delicadíssims.

El presentador de l'obra, que ha estat aquesta vegada En Josep M.ª Capdevila, s'ha estès més del costum de la «Col·lecció» en la seva nota preliminar. Es tracta d'una biografia condensada de l'autor, amb extenses indicacions bibliogràfiques, per en mig de les quals traspuja l'esperit de Goethe amb els seus esforços per conciliar idees i mons contraposats i la seva lliberació per reducció de les seves torbacions a forma poètica.

PENSAMENTS, per JOSEP JOUBERT. *Minerva*. «Col·lecció popular de Literatures modernes», vol. IV.

Xènius fou qui inicià la nostra generació en la coneixença de Joubert. Des de la publicació de l'*Aforística de Joubert* en el «Glosari» tota la nostra gent amarada d'idealitat s'és abocada a la font d'aqueixos pensaments, en guisa de fervorós inquiet copsant la carícia sedant d'una aura dolça.

Aquesta edició de *Minerva* ha respectat la tria i la versió de Xènius, reproduïda entre la munió de pensaments que ha extret per traduir-los el jove Pere Benavent del recull publicat per Chateaubriand. Per tal de no llevar la traça de la iniciació, són assenyalats amb un asterisc els pensaments ja publicats abans en català.

La tria de què podem conté diverses seccions, començant per una vintena de pensaments que es refereixen a «Joubert pintat per ell mateix». Hi ha quatre capítols destinats a judicis literaris, i clou l'opuscle la disertació «Què és el pudor», que no desdiu del to general sentencios i uns fragments d'una lletra del mateix autor.

Una breu nota introductòria assenjala les característiques de la font que ens ofereix tan bells regalims.

POESIES, per AUZIÀS MARCH. *Minerva*. «Col·lecció popular de Literatures modernes», vol. V.

Sobre l'edició crítica d'Amadeu Pagès, publicada per l'Institut d'Estudis Catalans, ha fet el jove escriptor que firma amb les inicials J. E. una selecció de les poesies del gran poeta valencià, triades de manera que donin a conèixer íntegra la personalitat de l'autor.

En Nicolau d'Olwer en una nota biogràfica que precedeix aquesta edició, dibuixa amb ferma traça les línies fonamentals d'una semblança del poeta.

L'autor de la selecció ha transcrit els versos d'Auziàs March en ortografia moderna, respectant, però, llevat d'alguns punts sense importància, la morfologia de l'original. En casos de més difícil comprensió per als lectors no avesats al català del segle XV, ha estat posada al peu de la pàgina la paraula moderna o l'explicació corresponent.

EL SOMNI, per BERNAT METGE. *Minerva*. «Col·lecció popular de Literatures modernes», vol. VI.

De prosista màxim de la nostra llengua és qualificat En Bernat Metge pel reductor d'aquesta seva obra mestra, En Lluís Nicolau, qui ha escrit una nota biogràfica i bibliogràfica del famós escriptor i secretari del rei Joan I.

Qui no tingué esment de l'altíssima valor de la prosa d'En Metge, el copsaria amb la lectura d'aquesta edició ortografiada i puntuada a la moderna, on la singular disquisició filosòfica i social d'*El Somni* ha estat acuradament resumida.

Manquen dels tres primers llibres principalment fragments traduïts d'autors de l'antiguitat clàssica o exposició de doctrines prou conegudes. Així, malgrat la mancança de la pintoresca diatriba contra les dones del llibre tercer, presa en gran part de Boccaccio, podem dir que no s'ha trencat la valor intrínseca de l'obra, puix hi roman gairebé íntegrament allò que amb més motiu podríem considerar com a original d'En Metge.

No afecten tant les supressions el llibre quart, del qual poca cosa manca, i és encara en sa part principal matèria extreta d'altres obres.

LA ENSEÑANZA DE LA LITERATURA EN LAS ESCUELAS ARGENTINAS, per JOSÉ FERNÁNDEZ CORIA. Edició de la revista *Nosotros*. Buenos Aires, 1918.

La literatura és sens dubte un instrument poderós d'educació poc usat o mal usat, encara, en les escoles. Les experimentacions interessantíssimes de Maria Montessori, relatades en el seu últim llibre en què s'ocupa de l'escola elemental, aporten solucions fresques i gracioses al problema de l'ensenyament de la gramàtica a base de fragments literaris interpretats per l'alumne. Va estenent-se entre els pedagogs moderns la confiança que, com a mitjà de desenrotllament mental, de formació del llenguatge, d'apreniment fonamental de la gramàtica, d'iniciació del gust artístic, la joia literària, gran o petita, sencera o fragmentada, brillarà cada dia més resplendent en l'educació de la infància.

Per contribuir a desvetllar un interès públic per la funció educativa de la literatura en la formació de l'escolar, el llibre judicis i elegant del senyor Fernández Coria apareix molt oportunament. Bé que ell es refereixi molt particularment a les escoles normals, en una de les quals professa, i als instituts d'ensenyament secundari, la seva tesi està perfectament d'acord amb les darreres teories pedagògiques i obté una valor general. Qualsevolga que siguin els fins que es persegueixin en l'ensenyament de la literatura, diu, sols hi ha un mitjà d'abastar-los: formar la cultura literària de l'alumne, amb la qual cosa aquest crearà o afirmarà el seu gust i adquirirà l'aptitud que li permeti expressar-se amb facilitat i elegància. No creu el senyor Fernández que convingui estudiar únicament en conjunt la obra literària i proscriure per inútil l'estudi de les regles. La teoria literària té un paper important, però s'ha d'anar deduint per l'anàlisi de les peces vives. Les afirmacions del seu procediment didàctic venen realçades per la presentació d'exemples extrets de la seva classe.

Segons manifesta l'autor en una discreta nota final, aquest llibre no és altra cosa que una memòria reglamentària escrita per a elevar a un superior sense intencions de publicitat; fou un amic qui inesperadament la portà a la premsa. Al través de les interessants discussions pedagògiques que conté, s'hi endevina de seguida el

professor de bon criteri literari que estima la seva professió. Les idees, les observacions, els exemples, les crítiques, les simpaties i els entusiasmes que el llibre reflexa el fan molt útil al jove professor de literatura i en general a l'estudiant dels problemes pedagògics. *La enseñanza de la literatura* fa honor a la pedagogia argentina.—E. H.

EGLOGUES per ALFONS MASERAS.

En Maseras ha exercitades les seves dots literàries en les dues formes clàssiques d'expressió, la prosa i el vers. Noresmenys, la seva producció en vers és considerablement inferior en quantitat, i podem dir que en qualitat també, a la seva producció en prosa. Té més temperament de novel·lista que de poeta.

Amb aquest llibre no ens ha demostrat el contrari, ans bé ens ha confirmada aquella creença. En ell hi ha una certa preocupació literaturista que li lleva espontaneïtat i bellesa; hi ha una mena d'afectació com provinent del record o la reminiscència d'altres obres, i un no sé què, en la dicció i en la forma — molt irregular — que ens duu el perfum d'un temps un xic allunyat ja de nosaltres, començament de segle.

Això ve compensat però, amb l'idealisme que anima i exalta aquests poemes. En «El poema dels camins» canta la infinita aspiració dels camins que ens duen a l'inconegut, i, per tant, a l'ardentment desitjat. Fa del caminar un ideal — els ideals són els camins del nostre esperit — i canta la diversitat dels camins de la terra, del mar i del cel. El poeta coneix, d'aquests camins, el punt de partida, però n'ignora la fi, i això l'esperona per la caminada, perquè sap que després vindrà el repòs. La immensitat dels espais, ni la diversitat dels camins no l'espanten pas, sinó que l'estimulen més encara i li donen un neguit trashumant que és el nervi d'aquest idealisme.

Així mateix, en les èglogues s'exalta la bellesa immortal sobre el misteri de la vida i de la mort, i l'amor i el triomf de l'amor sobre totes les forces del món, sobre la guerra mateixa. Eroxandre prefereix la guerra a la pau, però no a l'amor, pel qual donaria tots els trofeus; i així, posat entre les dugues temptacions, el retrunyir dels corns

guerrers i la veu dolça i amorosida de Lídia, ell, per gràcia de l'amor, ell, neguitejat per la set de les batalles i la voluptuositat de la victòria, es reconcilia amb la pau, abans que perdre l'encís de la seva estimada.

En les «Eglogues» la forma poètica pren més fixesa i esdevé més formal, guanyant en harmonia estètica. Manca, però, en el llençatge d'aquestes figures, del fugitiu i Noemi, de Egeu i la Venus Pètreia, d'Eroxandre i Lídia, una calor d'humanitat i un sentit d'originalitat que ara no té, segurament perquè l'autor no ha sabut del tot impersonalitzar-se davant d'elles i donar-les-hi una vida i una expressió pròpies, independents, lliures. Apunta sovint, en el diàleg, l'esperit i el pensament de l'autor, involucrant-hi un prurit de filosofisme i de definició que cap d'aquells personatges en la realitat no podria sentir.

UNA ARGENTINA SIN ANALFABETOS, per AUGUSTO BUNGE.

D'aquella Argentina que s'assembla tant i és tan diferent de l'Espanya ens arriben aquests alens de renovació abillats no molt diferentment del que per aquí s'istilen. El Sr. Bunge és un sincer que per viure ha tingut d'abraçar-se a una idea i fort amb ella llença dards inflamats i granada metralla si cal, per esvair fantasmes i obrir pas a la invenció de la vida. Socialisme, nacionalisme tant se val: en el fons tot és fam i set de veritat, de justícia i lliberació; en el fons tot és *humanitat* i més bé encara potser, humanisme. Per això un llibre com el del Sr. Bunge que tracta exclusivament qüestions que'n podríem dir — en l'ampçada del món — purament locals, ens mou tot seguit i ens encomana les inquietuds i consideracions. Les qüestions de principi en que podríem divergir ja no'ns interessen: el que ens convé resoldre és el problema concret viu de l'analfabetisme, — del tant per cent d'analfabets — el nombre impiacable que aenyala com un dit impertèrrit en la escala dels cents i ens avergonyeix i ens fa emmudir.

Aquí no hi ha discussió possible, aquí no hi cap més que un desig unànim. El tant per cent ha de baixar, el tant per cent ha de baixar més i més encara i no hi ha repòs, no hi ha dret a parlar mentre aital índex ens pugui avergonyir. Però llibres de protesta i d'alarma,

sermons, oracions d'acusació, de penediment i d'esmena com les del Sr. Bunge fan sempre un bé extraordinari. A nosaltres ens convé llegir-lo per exemplaritat: nosaltres que tenim a Barcelona i podríem dir a tot Catalunya una mena d'Argentina en ço que's refereix a l'analfabetisme. Nosaltres que ultra l'augment natural de població en país pròsper sofrim una immigració d'analfabetisme de tot Espanya i som víctimes per altra banda de la incúria general dels governants en matèria d'ensenyament i d'una legislació feta aposta per abocar-nos precisament els mestres desconexors del país, d'esperit tancat a tot el que constitueix l'essència de la nostra vida, incapacitats pel contacte i la relació cordial amb la terra i els fills més fills de la terra que són els infants, (una legislació que àdhuc obra mil portes als professionals del medre personal pels sistemes entravessats d'oposició, trasllats, concursos i permutes, a voltes molt ben aprofitades sense cap mirament, jamai, sense cap atenció, sense recordar ni esmentar ni considerar per res les necessitats d'alumnes de famílies i de pobles de qual formació es vanten d'ésser sacerdots); nosaltres que podem evidenciar cada dia el fracàs terrible de l'ensenyament primari a casa nostra tenim el deure de redreçar-nos i fer autoexamen amb l'exemple que'l Sr. Bunge ens dóna en els discursos i treballs del seu llibre. I àdhuc podem seguir-lo si volem començar a pensar amb reformes per l'extinció de l'analfabetisme, perquè'l Sr. Bunge camina i tots els camins que condueixen a aquesta terra de promisió en realitat es redueixen a un sol que amb no gaires diferències ve a ser el que ell segueix.

ARQUITECTURA POPULAR. SECCIÓ SEPTENTRIONAL DE
LA COMARCA D'OLOI, per JOSEP DANÉS i TORRAS. 1918.

Es dificultós saber fer treballs monogràfics d'arquitectura atractius, sense caure en el gran perill que quedin minuciosos i mancats d'interès, i saber donar-los-hi, al contrari, aquell sentit que aixeca les coses més humils a un pla superior fent-les assequibles a tothom, i treure d'un estudi d'interès particular conseqüències generals en relació amb el passat i el moment actual. Aquestes qualitats raríssimes no manquen al treball que sobre arquitectura popular acaba de publicar l'arquitecte D. Josep Danés.

En aquest treball, després de descriure les condicions hidrogràfiques i orogràfiques de la comarca estudiada, la seves divisions segons els Municipis, Parròquies i Sufragànies, i després de donar els antecedents històrics corresponents, senyala tres tipus de masia ben definits, que són: I) cases en el solei; II) cases en la obaga; III) cases en el pla; dels quals fa un detingut estudi. Continua exposant «l'aspecte utilitari de la composició dels edificis» amb una anàlisi estructural dels mateixos, de ses formes i materials empleats, etc. Després de senyalar en l'epíleg fets com el que sortosament avui «ja no es confon el pintoresc amb la bella arquitectura», acaba fent vots perquè l'estudi de l'arquitectura popular no deixi de jugar el seu paper en la restauració tal vegada possible d'una nostra arquitectura nacional. — R. V.

V A R I A

Faules velles, de Joaquim Riera i Bertran. Societat Catalana d'Edicions. Volum XLI. Barcelona, 1918. Antologia de faules de tots els fabulistes eminents, desenrotllades amb versificació fàcil i en un català realista i pintoresc.

Eucologi de la Mercè, per Mn. Lluís Carreras. (Barcelona, 1918.) El catalanisme ha motivat, en l'esfera religiosa, un brotonament de la pietat de la Mare de Déu de la Mercè. F del a les més pures orientacions litúrgiques, aquest llibre, de gust català i romà, n'és una bella prova.

Les Mènsoles de la Nau Major de l'antiga Seu de Lleida, per H. Herrera i Ges. Lleida, 1918. Monografia plena de gravats, on apareix el curiós exotisme artístic de monstres, músics, baiaderes, de la vella Seu destroçada.

Primers, de J. Millàs Raurell. Dibuix de F. Elies. Barcelona, 1918. Poesia aspra, desorientadora, on al costat del mot esquerp i imperfecte trobem sinuoses musicalitats i graciosos detalls. L'autor vol manifestar-se amb originalitat impetuosa, es sublima contra la imposició rítmica i aspira a nodrir el seu lirisme d'elements intel·lectuals.

Algues, per H. Nadal i Mallol (1918, Buenos Aires). Notes plàcides o tràgiques de l'habitual vida marinera, descrites amb precisió. Art objectiu i estil nerviós i cairut.

Folklore menorquín (De la Pagesia), per Francesc Camps i Mercadal. Mahó, 1918. En aquest primer volum del seu recull folk-lòric l'autor ha aplegat tot això que es presenta ja en llavis populars amb formes invariables i consagrades: refranys, endevinalles, codolades, relacions en vers, cants, oracions i gloses. El mètode expositiu dels materials, original del recopilador, és recomanable per la superior norma científica, trencada únicament en donar cabuda dins el volum a composicions que són esdevingudes populars però que pertanyen totalment a la inspiració personal d'individus no gaire llunyans en la memòria col·lectiva.

El Excmo. Sr. D. Teodoro A. Ladiko, per Francesc Hernández Sanz. Mahó, 1918. Aquest fascicle conté unes senzilles notes biogràfiques, escrites per encàrrec de l'Ajuntament de Mahó i llegides a la Sala del Consistori el dia 8 de Setembre d'enguany, per a honorar la memòria d'aquell fill il·lustre de Menorca, lliberal i assenyat esperit, En Teodor A. Ladiko, que fou Ministre d'Hisenda durant dos mesos, al costat d'En Pí i Margall, en el debut de la República Federal Democràtica.

Ideologia del nacionalismo vasco, por Jesús de Sarria. Bilbao, 1918. La nova idealitat ha florit a Euscadi en ments preclares com les de Lluís d'Eleizalde, E. de Aranzadi, Pere Moulane Michelena i altres notables. Jesús de Sarria n'és un d'aquests i en el seu llibret ha sabut condensar el simpàtic aspecte espiritual de la potent manifestació hodierna de l'ànima basca.

BIBLIOTECA DEL CONSELL DE PEDAGOGIA

FULLA ESPECIAL, N. 15

LLIBRES D'ADQUISICIÓ RECENT

En aquesta secció és donat compte únicament dels llibres que poden interessar d'una manera directa a mestres i a professors, sigui per la valor d'estudi o consulta, sigui com a text d'ensenyança, Són omesos en general els fullets i opuscles.

La Educación Física del Niño. — Per Hans Spitzzy. Traducció de l'alemany per Manuel Bastos Ansart. — Madrid: Calleja, 1917. Class. 649.1.

Comment devenir Ingénieur par l'Ecole ou par l'Usine? — Per Etienne Flagey. — París: Payot et Compagnie, 1918. Class. 620.7.

L'autor, encarregat d'una missió als Estats Units, intervé en la discussió reanusada a França vivament des de començos de la guerra sobre la formació dels enginyers i l'ensenyament tècnic en general i aporta una interessant informació.

The Moral Life and Moral Worth. — Per W. R. Sorley. — Cambridge: at the University Press. 1913. Class. 170.2.

Fuentes para el Estudio de la Psicología. — Per Domingo Barnés. Museo Pedagógico Nacional. — Madrid: «Revista de Arch., Bibl. y Museos», 1917. Class. 136.7.

El Museu Pedagògic i l'autor han prestat amb aquest llibre al mestre espanyol un servei d'orientació bibliogràfica inapreciable.

Les Fonctions Mentales dans les Sociétés inférieures. — Per L. Levy-Bruhl. — París: Félix Alcan, 1918. Class. 151.

Traité de Pédagogie Scolaire précédé d'un cours élémentaire de Psychologie appliquée à l'éducation et suivi d'un appendice contenant des Notions d'Administration Scolaire. — Per I. Carré & Roger Liquier. — París: Armand Colin, 1918. Class. 370.1.

Le Monde des Aveugles. Essai de Psychologie. — Per Pierre Villey. — Paris: Ernest Flammarion, 1918. Class. 136.8.

L'autor, cec ell mateix, porta'l lector de la mà dins les cavernes misterioses de la ceguetat i en revela mants secrets en el seu ensaig de psicologia.

L'Evolution de la Mémoire. — Per Henri Piéron. — Paris: Ernest Flammarion, 1918. Class. 154.

Introducción a la Psicología Pedagógica. — Per J. V. Viqueira. — Madrid: Francisco Beitrán, 1919. Class. 370.15.

Aquesta psicologia per l'ús dels mestres representa una activa enquesta i un assenyat resum dels corrents més sortints de la psicologia d'avui i per tant esdevé una bona introducció i un millor entrenament.

Bosquejo de una Ciencia Pedagógica. Los hechos y las leyes de la educación. — Per Luciano Cellérier. Traducción española de P. Blanco Suárez. — Madrid: Daniel Jorro, 1918. Class. 370.1.

Le «Case dei Bambini» della Montessori. — Per Vincenzina Battistelli. Risposta a la Critica di Carlo Zanzi. — Roma: P. Maglione E. C. Sirini, 1918. Class. 372.202.

El pretext d'una rèplica als articles de Zanzi sobre'l mètode Montessori en la Revista Pedagògica (existent a la B. del C. de P.) ha donat ocasió al present follet que s'adiciona a la nombrosa bibliografia montessoriana.

Agricultura. Primer grado. — Per A. Nogués Sardà. — Madrid: Editorial Calleja, 1918. Class. 372.863.

Education in Scandinavia, Switzerland, Holland, Hungary, &c. Volume 8. Special Reports on Educational Subjects. Board of Education. — London: Printed for his Majesty's Stationery Office, 1902. Class. 379 (4)

Rural Education in France. Volume 7. Special Reports on Educational Subjects. Board of Education. — London: Printed for his Majesty's Stationery Office, 1902. Class. 379.173 (44)

La Iniciación a la actividad intelectual y motriz por los juegos educativos. Contribución a la pedagogía de los niños y de los irregulares. — Per Decroly & Monchamp. Advertencia i traducció de Jacobo Orellana Garrido. — Madrid: Librería Española y Extranjera. Class. 371.9

- The Education and Training of the French Primary School Teacher*
Volume 18. Special Reports on Educational Subjects. Board of
Education. — London: Printed for his Majesty's Stationery Office,
1907. Class. 370.73 (44).
- Vers l'Ecole de Demain*. Souvenirs d'un Maître d'Ecole Américain.
— Per Angelo Patri. Traducció de L. Herr. Prefaci de Ferdinand
Buisson. — París: Librairie Hachette & Cie., 1919. Class. 370.1.
Un mestre observador i agut objectiva l'escola i els seus pro-
blemes des de dins l'educador conscient. És una aportació de molt
valor al cabdal de la literatura que comenta el fet de l'escola i
l'ensenyança.
- Outlines of Education Courses in Manchester University*. Publications
of the University of Manchester. Educational Series n.º 5. — Man-
chester: at the University Press. 1911. Class. 370.9 (42)
- La autoridad en la familia y en la escuela*. — Per Francisco Kieffer. —
Madrid: Librería Católica, 1918. Class. 371.5.
- Pédagogie Scientifique. La Maison des Enfants*. — Per Maria Mon-
tessori. — París: Librairie Larousse. Class. 372.202.
Es la primera edició francesa completa de «Il metodo de la
Pedagogia Scientifica».
- Dizionario Storico di Legislazione Scolastica per l'istruzione primaria*.
I. *Dalla legge Casati alla legge Credaro 1859-1911*. II. *Dalla legge*
4 giugno 1911 al 1914. — Per Adalberto Morgana. Dos volums. —
Napoli: Società Editrice Dante Alighieri, 1914. Class. 379.14 (45).
- Education*. Un essai d'organisation démocratique. — Per Ludovic
Zoretti. — París: Plon-Nourrit et Cie., 1918. Class. 370.1.
- Le Régime Légal de l'Enseignement en Hollande*. — Per Paul Verschave.
— París: Arthur Rousseau, 1910. Class. 379 (92).
- Codice Scolastico* (Istruzione sub-elementare, elementare, normale). —
Per Amos Caselli. — Roma: Albrighi, Segati & C.º. Class. 379.14 (45)
- La Législation de l'Instruction Primaire en France*. Depuis 1789 jusqu'à
nos jours (1900). — Per M. Gréard. 7 volums. — París: Delalain
Frères. Class. 379.14 (44).
- Legislação Vigente do Ensino Primário e Normal*. Coligida e anotada
por Joaquim Caetano & M. de Brito Moreno. — Leiria: J. Santos
da Costa, 1914. Class. 379.14 (469).
- Scottish Education School and University*. From early times to 1908.

- With an addendum 1908-1913. — Per John Kerr. — Cambridge: at the University Press. 1913. Class. 379 (41).
- Notes on German Schools.* With Special Relation to Curriculum and Methods of Teaching. — Per William W. Winch. — London: Longmans, Green, and Co, 1904. Class. 379 (43).
- Tratado de Química analítica aplicada.* — Per Victor Villavecchia. Traducción de José Estalella. — Barcelona: Gustavo Gili, 1918. Dos volums. Class.: 543.
- The Educational Systems of Great Britain and Ireland.* — Per Graham Balfour. — Oxford: at the Clarendon Press. 1903. Class. 379 (42).
- Organisation Pédagogique et Programmes.* Ecoles Maternelles Publiques. — Paris: Eugène Delalain. Class. 372.21 (44).
- Notas sobre Portugal.* Volume I. *Exposição Nacional do Rio de Janeiro en 1908. Secção Portuguesa.* — Advertencia de Antonio Teixeira. — Lisboa: Imprensa Nacional, 1908. Class. 914 (59).
- La Autonomía y la Escuela.* — Per Leopoldo Casero Sánchez. — Barcelona: Imp. de J. Ruiz Romero, 1919. Class. 379 (46).
- Plan d'Etudes et Programmes d'Enseignement des Ecoles Primaires Supérieures de Filles.* — Paris: Eug. Delalain. Class. 372 (44).
- L'Instruction publique Genevoise au cours du XIX siècle.* — Per Etienne Chennaz. 1814-1914. — Genève: A. Jullien, 1914. Class. 370.9 (494).
- Education in Scotland.* A sketch of the past and the present. — Per W. J. Gibson. — London: Longmans, Green & Co, 1912. Class. 379 (41).
- Instruccions per als recol·lectors d'Insectes.* — Per Ignasi de Sagarra. — Barcelona: Museo Martorell, 1918. Class. 579.6.
- Es recomana als mestres per l'auxili inapreciable que'ls pot prestar en les pràctiques de ciències naturals.
- Para desarrollar nuestra memoria por la audición, la visión, la idea.* — Per Georges Art. — Burgos: Hijos de Santiago Rodríguez. Class. 154.1.
- La Escuela Primaria e Instituciones complementarias de la educación popular en Francia, Bélgica, Suiza e Italia.* — Notas de viaje por Angel Llorca García. — Madrid: Sucesores de Hernando, 1912. Class. 379.14.
- Maestro, Escuela y Patria* (Notas Pedagógicas). — Per Joaquín Costa. — Madrid: «Biblioteca Costa», 1916. Class. 370.4.

- Le Timide Délinquant.* La question de responsabilité et l'expertise. — Per Paul Rebierrc. — Paris: J. B. Baillière et Fils, 1914. Class. 132.
- Las Carreras civiles y militares en España.* — Per Marcelino Oca. — Madrid: Fernando Fé, 1914-1915. Class. 378.99 (46).
- Pour bien élever ses enfants.* — Préface de Juliette Adam. — Paris: Pierre Lafitte & Cie. Class. 649.1.
- Les Anormaux et les Malades Mentaux au Régiment.* — Per G. Haury. — Paris: Masson & Cie., 1913. Class. 132.2.
- L'Audition et ses Organes.* — Per M. E. Gellé. — Paris: Félix Alcan, 1899. Class. 612.82356.
- L'Education dans la Famille.* Les péchés des parents. — Per Félix Thomas. — Paris: Félix Alcan, 1912. Class. 649.6.
- L'Esprit et le Corps considérés au point de vue de leurs relations.* Suivis d'études sur les erreurs généralement répandues au sujet de l'esprit. — Per Alex. Bain. — Paris: Félix Alcan, 1912. Class. 130.
- L'Ecrevisse.* Introduction à l'étude de la Zoologie. — Per Th. H. Huxley. — Paris: Félix Alcan, 1896. Class. 595.3.
- Fondamenti di Psicologia Sperimentale.* — Per Adelchi Baratonio. — Torino: Fratelli Bocca, 1906. Class. 150.
- Cours de Psychologie Expérimentale.* (Sensations et Perceptions). — Per Edmund T. Sanford. Traducció d'Albert Schinz. — Paris: Schleider Frères, 1900. Class. 150.
- La Belgique Moderne.* Une terre d'expériences. — Per Henri Charriaut. — Paris: Ernest Flammarion. Class. 949.3.
- Temî di Pedagogia Generale e Speciale.* — Per Matteo Miraglia. — Roma: Ditta G. B. Paravia E. C. Class. 370.1.
- La Science Moderne et son état actuel.* — Per Emile Picard. — Paris: Ernest Flammarion, 1914. Class. 509.
- Domination et Colonisation.* — Per Jules Harmand. — Paris: Ernest Flammarion, 1910. Class. 325.3.
- Les Altérations de la Personnalité.* — Per Alfred Binet. — Paris: Félix Alcan, 1912. Class. 153.7.
- Finlande et Finlandais.* — Ouvrage publié sous la direction de Werner Soderhjelm. — Paris: Armand Colin, 1913. Class. 947.1.
- Eléments de Cinématique et de Mécanique.* Conformes au Programme d'admission à l'Ecole Centrale des Arts et Manufactures. — Per Maurice Levy. — Paris: E. Bernard et Cie., 1902. Class. 531.1.

- L'Education Religieuse.* Entretiens à des mères chrétiennes. — Per Claude Bouvier. — Paris: J. Gabalda, 1916. Class. 377.
- Devoirs et Péris Biologiques.* — Per Grasset. — Paris: Félix Alcan, 1917. Class. 171.
- Les Dessins d'un Enfant.* Etude Psychologique. — Per G. H. Luquet. — Paris: Félix Alcan, 1913. Class. 370.15.
- Essai sur les Passions.* — Per Th. Ribot. — Paris: Félix Alcan, 1910. Class. 157.
- La Psychologie des Sentiments.* — Per Th. Ribot. — Paris: Félix Alcan, 1917. Class. 157.
- Comment raconter des Histoires à nos enfants.* — Quelques histoires racontées par Sara Cone Bryant. Traduit per Elisée Escande. — Paris: Librairie d'Education Fernand Nathan. Class. 372.214.
- Manuel d'Instruction et de Formation Chrétiennes.* — Per Th. Dequin & A. Ledieu. — Paris: Bloud et Gay, 1915. Class. 377.
- Pédagogie Expérimentale.* — Per Gaston Richard. — Paris: Octave Doin et Fils, 1911. Class. 370.15.
- De l'état d'esprit de la Jeunesse Intellectuelle avant la Guerre.* — Per Henry Dartigue. — Paris: Librairie Fischbacher, 1916. Class. 172.1.
- Le Courage.* — Per Louis Huot & Paul Voivenel. — Paris: Librairie Félix Alcan, 1917. Class. 157.
- La Volonté.* — Per Fr. Paulhan. — Paris: Octave Doin et Fils, 1910. Class. 159.
- La Conscience Collective et la Morale.* — Per Arturo Bauer. — Paris: Félix Alcan, 1912. Class. 171.
- La Vie Inconsciente et les Mouvements.* — Per Th. Ribot. — Paris: Félix Alcan, 1914. Class. 158.
- Mécanisme et Education des Mouvements.* — Per Georges Demyeny. — Paris: Félix Alcan, 1911. Class. 613.71.
- Les Maladies de l'Oriental et de l'Equilibre.* — Per J. Grasset. — Paris: Félix Alcan, 1901. Class. 152.6.
- L'Hypnotisme et la Suggestion.* — Per Grasset. — Paris: Octave Doin et Fils, 1916. Class. 134.
- La Conservation de l'Energie.* — Per Balfour Stewart. Suivis d'un étude sur la Nature de la Force par P. de Saint-Robert. — Paris: Félix Alcan, 1899. Class. 531.6.

- La Morale.* Théorie Psycho-Sociologique d'une conduite rationnelle. — Per G. L. Duprat. — Paris: Octave Doin et Fils, 1912. Class. 171.
- La Mer.* — Populations maritimes. Migrations. Pêches. Commerce. Domination de la mer. Géographie Sociale. — Per Camille Vallaux. — Paris: Octave Doin, 1908. Class. 910.
- Le Folk-lore.* Littérature orale et ethnographique traditionnelle. — Per Paul Sébillot. — Paris: Octave Doin et Fils, 1913. Class. 398.
- Manuel de Pédagogie à l'Usage des Ecoles Catholiques.* — Per Edmond Gabriel. — Paris: Maison Poussielgue. Class. 370.1.
- El Arte de la Lectura.* — Per Ernesto Legouvé. Traducido de la cuadragésimaséptima edición por M. Sales Ferré. — Madrid: Victoriano Suárez, 1912. Class. 808.5.
- La Pedagogía en Londres y las Escuelas de Párvulos.* — Per Maria de Macztu. Memoria sobre los estudios hechos en la Exposición Franc-Británica, 1908. — Madrid: E. Raso López, 1910. Class. 372.21 (42).
- Le Jeu, la Chance et le Hasard.* — Per Louis Bachelier. — Paris: Ernest Flammarion, 1917. Class. 158.2.
- Les Sens.* — Per J. Bernstein. — Paris: Félix Alcan, 1893. Class. 612.8218.
- La Mémoire et l'Oubli.* — Per L. Dugas. — Paris: Ernest Flammarion, 1917. Class. 154.
- Les Idées modernes sur les enfants.* — Per Alfred Binet. — Paris: Ernest Flammarion, 1918. Class. 136.7.
- La Connaissance et l'Erreur.* — Per Ernst Mach. Traduit per Marcel Dufour. — Paris: Ernest Flammarion, 1917. Class. 121.
- L'Ame et le Corps.* — Per Alfred Binet. — Paris: Ernest Flammarion, 1916. Class. 130.
- An Introduction to Experimental Psychology.* — Per Charles S. Myers. — Cambridge: at the University Press, 1914. Class. 150.
- L'Année Psychologique.* — Per Alfred Binet. Anys XV, XVI, XVII, XVIII, XX. — Paris: Masson et Cie., 1909, 1910, 1911, 1912, 1914. Class. 150.5.
- La Réforme de l'Enseignement populaire en Belgique.* — Per Léon de Paeuw. — Paris: Librairie Armand Colin, 1919. Class. 379 (493).
- M. de Paeuw s'avança en aquest llibre a planejar un sistema complet de reforma de l'ensenyament primari a Bèlgica, fins als detalls de programes i procediments, curs per curs.

INFORMACIÓ

D. ARTUR GALCERAN. — Ha mort l'eminent doctor D. Artur Galceran, una de les més notables figures contemporànies en el ram de la patologia mental.

Havia estat durant força anys director facultatiu del Manicomí de Sant Boi del Llobregat i darrerament dirigia l'Institut Pere Mata de Reus. Deixa obres molt notables de la seva especialitat.

LA CULTURA CATALANA I LA REPÚBLICA DEL PERÚ. — El Cònsol del Perú ha estat a la Generalitat a demanar dades en nombre del seu Govern i de la Universitat major de Sant Marc, referents als establiments de cultura que es sostenen a Catalunya.

NOMBRE EXTRAORDINARI. — Solemnitzant la col·locació de la primera pedra de la Biblioteca Popular que la Mancomunitat de Catalunya ha concedit a la ciutat de Figueras, el periòdic *Alt Empordà* ha publicat un nombre extraordinari i una notable «Fulla Artística» dedicada a Miquel Angel amb interessants gravats i estudis, entre ells una ben pensada biografia que reproduïm en el present nombre.

ENSENYAMENT DEL CATALÀ A LES UNIVERSITATS NORD-AMERICANES. — El Director d'Instrucció Pública, don Eugeni d'Ors, ha rebut una comunicació del Departament de Llengües i Literatures Romàniques de la Universitat de Kansas (Lawrence) en què se li notifica l'èxit que ha tingut pres el Comité Universitari una gestió practicada a iniciativa de la Direcció d'Instrucció Pública per D. Josep M. Osma, Professor del Departament, per a introduir en els cursos oficials de la Universitat l'ensenyament de la llengua i literatura catalanes. Des del curs vinent, per a completar

els estudis que allà s'anomenen «Graduate», és inclòs en els programes l'estudi de la literatura catalana antiga i moderna, i, a més, un curs especial de fonologia, morfologia i sintaxi catalana històrica.

El Comité Universitari ha mostrat gran interès en la implantació d'aquests cursos, essent la de Kansas la primera universitat americana en què s'estudiaran. Al mateix temps i també aquest any es començaran els estudis de llengua i literatura portugueses.

LA CIÈNCIA CATALANA A L'ESTRANGER. — La ciència catalana d'ençà que es serveix de la llengua pròpia com a mitjà d'expressió, va obrint-se pas per la cultura mundial. Les publicacions de l'Institut de Ciències són les que han obrat el miracle.

Darrerament la important publicació anglesa *British Medical Journal*, de Londres, diu, parlant del volum V de *Treballs de la Societat de Biologia*: «La Societat de Biologia de Barcelona fou fundada pel gran català N'Enric Prat de la Riba, mort en 1917, qui fou així mateix el fundador de l'Institut de Ciències, del qual és una branca aquella entitat. Actualment la presideix el Dr. Pi Suñer i en la llista dels seus membres d'honor hi figura el nom il·lustre del professor Santiago Ramon i Cajal. El volum de la Societat de Biologia corresponent a l'any 1917, cinquè de la seva existència, està profundament dedicat a les qüestions d'histologia i tècnica histològica. Hi ha un interessant treball sobre la metropatia hemorràgica, degut al Dr. Guilera, il·lustrat amb esplèndides làmines. P. Nubiola hi publica una nota sobre l'evolució del fol·licle de Graaf i En Manuel Dalmau una comunicació sobre el mecanisme de relació entre els tiroïdes i les càpsules suprarenals. C. López hi parla de l'acció del clorur sòdic sobre el *Bacillus anthracis*. Els membres de la Societat de Biologia de Barcelona poden congratular-se d'haver batut un *record* científic amb la publicació del volum de 1917.»

LA BIBLIOTECA DE D. GUILLEM M.^a DE BROCÀ. — Per disposició testamentària del degà del Col·legi d'Advocats D. Guillem M.ª de Brocà ha passat a la Biblioteca de l'esmentat Col·legi la particular d'aquell eminent jurisconsult, en la qual figuren notables peces bibliogràfiques en gòtic, curiosos pergamins i altres manuscrits i importants obres de Dret espanyol, català i estranger, filosofia,

---

INFORMACIÓ

Història general i de Catalunya, etc., constituint aquest fons nodridíssim i selecte de llibres, alguns ricament relligats.

DUES PUBLICACIONS DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS — L'Institut de Ciències ha publicat recentment els dos volums primers de la seva Biblioteca Filosòfica per a la qual s'anuncien obres de Filosofia, Psicologia i Història de la Filosofia.

Són uns volums de format elegant, bellament relligats i esmeradament impresos. El primer el constitueix l'obra *Les relacions de Joan Lluís Vives amb els anglesos i Anglaterra*, escrit amb destí a la nova Biblioteca per l'omniscient professor anglès Forster-Watson i traduït al català pel conegut pedagog Joan Palau Vera.

El segon volum el constitueixen les lliçons sobre *La Natura i la Història* que va donar en la primavera de 1916 als cursos d'Alts Estudis i d'Intercanvi de l'Institut el Sr. Dorado Montero, l'il·lustre catedràtic a la Facultat de Dret de Salamanca, i és degut a don Josep M.ª Capdevila, assistent al Seminari de Filosofia. Ultra contenir punts d'obir força originals sobre la matèria tractada, aquest volum constitueix un índex nombrós i vivent dels principals problemes que s'han proposat els pensadors de tots els temps en l'ordre metafísico-religiós, psicològic i ètico-social.

LA CARTA ETNOGRÀFICA D'EUROPA. — L'«Office Central de l'Union des Nationalités» de Lausana ha publicat de M. J. Gabrys, Secretari de la mateixa, una Carta d'Europa al 1 per 500,000, en la qual sobre les fronteres estatals, hi ha assenyalats els territoris ocupats de les diverses races, amb taques de color diferent.

La carta és feta amb tan explícit coneixement de la realitat, que reconeix, per exemple, l'existència de nuclis alemanys perfectament definits en terres tan allunyades del territori pròpiament germànic com el que es troba en qualques contrades de l'interior de Rússia; reconeix nuclis italians, altrament ben petits, a la costa balcànica de l'Adriàtic i arriba a distingir els suïssos-romans com a nucli ètnic diversificat entre els d'origen llatí.

Així com a França hi assenyalava la presència dels bretons del nord i del nucli basc al migdia, a la península ibèrica hi remarca la convivència dels ~~tres~~ nuclis gal·lic, castellà i català.

El primer comprèn el territori que políticament correspon a Portugal i les terres de Galícia: i amb relació a Catalunya, considera terres del llinatge català les de la Catalunya actual, Andorra, Rosselló, Conflent, Vallespir i la Cerdanya francesa, València, Alacant i les comarques nostres fins al cap de Palòs, a més de les Balears.

La carta és dedicada a Mr. Wilson, defensor conseqüent dels drets dels pobles i creador d'una Europa nova damunt la base de les nacionalitats desfetes.